

Aktuella översiktsplaner

Sammanfattande redogörelse

Titel: Aktuella översiktsplaner, Sammanfattande redogörelse

Utgiven av: Länsstyrelsen i Södermanlands län

Utgivningsår: 2013

Författare: Torbjörg Sekse samt företrädare för länsstyrelsens olika sakområden

Grafisk form: Ulrika Larsson

Kartor: © Lantmäteriet

Illustration: Tobias Flygar (sid 33)

Foto: Ulrika Larsson (omslagsfoto), Staffan Widstrand (sid 19), Länsstyrelsen (övriga)

Diariennr: 401- 5556-2013

Rapportnr: 2013:16

ISSN-nr 1400-0792

ISBN-nr 978-91-88044-40-2

Rapporten finns på: www.lansstyrelsen.se/sodermanland/publikationer

Eller kan beställas hos

Länsstyrelsen i Södermanlands län

611 86 Nyköping

Tel: 0155-26 40 00

Aktuella översiktsplaner

Sammanfattande redogörelse

Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta, mark och vatten. Detta krav ligger till grund för plan- och bygglagens ansvarsfördelning mellan stat och kommun. Kommunen är huvudman för planeringen men ska samråda med staten under planeringen. Länsstyrelsen, som företrädare för staten, ska minst en gång under kommunfullmäktiges mandat-tid redovisa sina synpunkter i fråga om sådana statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet. Synpunkterna ska redovisas i en sammanfattande redogörelse till kommunen och det ska framgå av redogörelsen hur synpunkterna förhåller sig till översiktsplanen. I denna redogörelse ingår den första delen, gemensam för länets nio kommuner. Hur synpunkterna förhåller sig till varje kommuns översiktsplan kommer att redovisas i separat skrivelse till den enskilda kommunen, när detta efterfrågas, men minst en gång varje mandatperiod.

Beroende på förhållandena i respektive kommuner har synpunkterna större eller mindre relevans. Generellt gäller att planeringen bör inriktas på frågor av större betydelse för kommunens invånare och kommunens långsiktiga ekonomiska, sociala och miljömässiga utveckling. I det regionala perspektivet är enligt länsstyrelsens bedömning bostadsförsörjningen, infrastrukturen och klimat- och energiaspek-terna av särskilt stor betydelse för samtliga kommuner i länet. I dessa prioriterade frågor är det särskilt viktigt att översiktsplanerna samordnas över kommungränserna.

Dialogen mellan stat och kommun är en viktig del av processen att ta fram en översiktsplan, till exempel när det gäller tolkning av riksintressena. Länsstyrelsen och kommunerna kan delge varandra värdefull information i detta löpande arbete. Vi ser fram emot fortsatt hög aktivitet på kommunernas översiktsplanearbete och konstruktiva diskussioner om planernas innehåll och utformning.

Nyköping oktober 2013

Staffan Larsson
Länsråd

1

STATLIGA INTRESSEN

Riksidressen 3 kap. Miljöbalken sid 8

Yrkesfiske
Kulturmiljövård
Naturvård
Friluftsliv
Värdefulla ämnen och material
Energiproduktion, vindbruk
Trafikslagets anläggningar
Industriell produktion
Vattenförsörjning
Totalförsvaret

Riksidressen 4 kap. Miljöbalken sid 11

Natura 2000

Strandskydd sid 12

Utvidgat strandskydd
Dispens
Strandskydd i städer och tätorter
Landsbygdsutveckling i strandnära lägen
Landsbygdsutveckling vid Mälaren

Hälsa och säkerhet sid 14

Miljöfarlig verksamhet
Buller
Förorenade områden
Översvämning, ras, skred och erosion
Farligt gods
Vatten och avlopp

Mellankommunala frågor sid 16

Miljökvalitetsnormer sid 17

MKN för luft
MKN för omgivningsbuller
MKN för vattenkvalitet

2

ÖVRIGA ALLMÄNNA INTRESSEN

Naturvärden sid 18

Naturreservat och naturvårdsområden
Biotopskydd
Fågel- och salskyddsområden
Våtmarker
Artskydd
Rödlistade arter
Större opåverkade områden
Materialförsörjning
Naturvårdsprogram
Hänsynsområden

Kulturvärden sid 22

Fornlämningar
Byggnadsminnen, Kyrkobyggnader,
Kyrkotomter, Begravningsplatser

Jordbruk sid 24

Jordbruksmarken som resurs
Jordbruksmarkens andra värden
Ängs- och betesmarksinventering

Skogsbruk sid 25

Vattenplanering sid 26

Vattenbruk sid 27

Havsplanering sid 27

Bebyggelsestruktur sid 28

Teknisk försörjning sid 28

Områden för vattenförsörjning
Samhällsservice, bredband, avfallshantering

Jord-berg- och vattenförhållanden sid 28

Förändrat klimat sid 28

Energiförsörjning & energihushållning sid 29

Vindkraft

3

MÅL, PLANER OCH PROGRAM

Bebyggelse sid 30

Samhällsplanering
Bostadsmarknad och byggande
Kultur, kulturmiljö och arkitektur

Demografi sid 34

Befolkningsutveckling
Folkhälsa
Jämställdhet
Mänskliga rättigheter
Integration och diskriminering

Ekonomi sid 38

Näringspolitik
Regional tillväxt
Areella näringar, landsbygd och livsmedel
Resursanvändning
Energi

Natur- och miljö sid 40

Miljö
Klimat- och energifrågor
Åtgärdsprogram Norra Östersjöns vattendistrikt
Strategi för formellt skydd av skog

Infrastruktur sid 42

Transporter
Ostlänken
Bredband

4

PLANERINGSUNDERLAG

Underlagsmaterial sid 44

GIS sid 45

Geodataportalen
Länsstyrelsen
Jordbruksverket
Trafikverket

Rapporter, allmänna råd och vägledningar sid 46

Övergripande
Hälsa- och säkerhet
Strandskydd
Natur
Kultur
Jordbruk
Vatten
Miljö
Energi- och klimat
Klimatanpassning
Infrastruktur
Jämställdhet

Länkar sid 49

Innehåll och planformalia

Formalia

Bestämmelserna om sammanfattande redogörelse finns i 3 kap. 28 § plan- och bygglagen (PBL).

Innehåll

Redogörelsen består av fyra delar:

I den första delen, Frågor och lagstiftning kopplade till statliga intressen, redovisas de frågor kopplade till översiktlig planering där länsstyrelsen har ett ansvar enligt 11 kap. PBL.

I den andra delen redovisas övriga allmänna intressen enligt 2 kap PBL samt miljöbalken.

Den tredje delen redovisar nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för hållbar utveckling som kommunerna ska förhålla sig till i den översiktliga planeringen.

En sammanställning av planeringsunderlag, rapporter och vägledningar m.m. finns i den fjärde delen.

Tidigare redogörelse

Länsstyrelsen lämnade den 4 april 2009 en sammanfattande redogörelse till alla länets kommuner.

Denna redogörelse ersätter den förra.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) och översiktsplanen utarbetas i en sammanhållen process så att planens utformning kan påverkas av MKBn. Hur de nationella miljökvalitetsmålen och deras regionala och lokala motsvarigheter beaktas i översiktsplanen ska framgå av MKBn. För att underlätta ett eventuellt samråd om MKBs avgränsningar är det lämpligt att innehållet ordnas enligt punkterna i 6 kap. 12§ miljöbalken.

Redovisa alternativ

Av miljöbalkens bestämmelser framgår att en miljökonsekvensbeskrivning ska identifiera, beskriva och bedöma rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets syfte och geografiska räckvidd. Länsstyrelsen vill peka på att det är genom alternativredovisningen, som det går att utläsa varför planförslaget till slut har bedömts som det bästa. Av en bra redovisning framgår det tydligt vilka alternativa lösningar som funnits med och skälen till att de valts bort. Ett riktmärke kan vara att alternativredovisningen ska fungera som en lättläst ”loggbok” över vägvalen fram till utformningen av huvudförslaget. En loggbok där allmänheten enkelt kan utläsa varför huvudförslaget bäst möter de sociala, ekonomiska och miljömässiga utmaningar som kommunen står inför.

Kartan visar datum för antagande av gällande översiktsplan i länets kommuner.

Översyn av översiktsplanen pågår i :

- Gnesta
- Katrineholm
- Strängnäs
- Trosa

1

STATLIGA INTRESSEN

Här redovisas de frågor kopplade till översiktlig planering där länsstyrelsen har ett ansvar enligt 11 kap. plan- och bygglagen (PBL).

Riksintressen 3 kap. miljöbalken

Områden av riksintresse ingår i miljöbalkens (MB) grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden och ska enligt plan- och bygglagen anges i översiktsplanen. Av översiktsplanen ska också framgå hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena. Områdena ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada områdets värde eller försvåra utnyttjandet av det aktuella intresset. För närvarande pågår det en översyn av riksintressena inom flera av de ansvariga sektorsmyndigheterna samt på länsstyrelserna. Länsstyrelsen i Södermanlands län är öppen för en dialog med kommunerna kring hur riksintressena ska tolkas. Länsstyrelsen och kommunerna kan delge varandra värdefull och nyttig information i det löpande arbetet med riksintressena.

Yrkesfiske - MB 3:5

I länet omfattas sjöarna Mälaren och Hjälmaren av riksintressen för yrkesfiske och längs Östersjö-kusten finns flera områden av riksintresse för yrkesfiske. Havs- och vattenmyndigheten planerar i nuläget ingen översyn av riksintressena.

Kulturmiljövården - MB 3:6

I länet finns 59 områden av riksintresse för kulturmiljövården. Länsstyrelsen har under år 2013 fullföljt framtagandet av förbättrade kunskapsunderlag för länets samtliga riksintressen för kulturmiljövården samt förslag till revideringar av anspråken. Genom detta arbete framgår bl.a att det för riksintressen på landsbygden behövs ett helhetsgrepp vad gäller planering för enskild bebyggelse.

Områden av riksintresse för kulturmiljövården är miljöer där landskapet är tydligt präglat av historiska händelser och sammanhang. Kulturmiljön kan vara en bra inspirationskälla vid eventuella förändringar inom områdena. Inför detaljplanering inom och intill riksintressanta kulturmiljöer kan det vara lämpligt att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning, som i förekommande fall kan avgränsas till att gälla kulturmiljö.

Naturvård - MB 3:6

I länet finns 79 områden av riksintresse för naturvård. På Naturvårdsverket pågår ett utredningsarbete för att komplettera riksintressen för naturvård med vissa objekt i myrskyddsplanen samt vissa så kallade SNUS-objekt. SNUS står för Statliga Naturskogar och Urskogsartade Skogar. I väntan på beslut om detta bör kommunerna inte planera för verksamhet innanför de utpekade objekten. Information om objekten fås hos Länsstyrelsen.

Friluftsliv - MB 3:6

I vårt län finns 12 områden av riksintresse för friluftsliv. I Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2012 framgår att Naturvårdsverket ska göra en översyn av vilka områden som bedöms vara av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, särskilt med beaktande av de långsiktiga behoven av tätortsnära natur. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2014. I Södermanlands län har arbetet börjat med översynen av de regionala områdena. Översynen ska vara klar den 31 december 2013. Information om översynen finns på Naturvårdsverkets webbplats.

Värdefulla ämnen och material - MB 3:7

Områden med värdefulla ämnen och material ska beaktas i planeringen så att verksamheterna inte begränsas av till exempel ny bebyggelse. Forsby i Vingåker är det område som är av riksintresse för värdefulla ämnen och material i vårt län. Information om området finns på Sveriges geologiska undersöknings (SGU) webbplats.

Energiproduktion, Vindbruk - MB 3:8

Riksintressena för vindbruk är under revidering. Energimyndigheten har nyligen skickat ut en omarbetad version av ett förslag som skickades på remiss i november 2012. Mer information finns på Energimyndighetens webbplats.

Industriell produktion - MB 3:8

Inga områden är utpekade i länet. Tillväxtverket genomförde 2009 i samverkan med länsstyrelserna en översiktlig kartläggning av nuvarande och eventuellt framtida områden av anläggningar för riksintressen för industriell produktion. Inom vårt län kan det finnas områden som är aktuella att peka ut. Information om Tillväxtverkets arbete finns på deras webbplats.

Trafikslagens anläggningar - MB 3:8

I november år 2010 beslutade Trafikverket om riksintressen för trafikslagens anläggningar. De utpekade riksintressena uppdateras av Trafikverket en gång per år och en större översyn planeras vart fjärde år. Trafikverket arbetar för närvarande med att ta fram fördjupade planeringsunderlag i form av preciserings av riksintressena. Se Trafikverkets webbplats för mer information.

Riksintresse
kulturmiljö

Riksintresse
friluftsliv

Riksintressen 3 kap.- webbplatser

www.energimyndigheten.se

www.havochvatten.se

www.naturvardsverket.se

www.raa.se

www.sgu.se

www.tillvaxtverket.se

www.trafikverket.se

Vattenförsörjning - MB 3:8

Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram riktlinjer för utpekande och beskrivning av områden av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning. Länsstyrelserna har utifrån riktlinjerna lämnat förslag på riksintressen samt tagit fram regionala underlag med beskrivningar och avgränsning av riksintressena.

I länet har två anläggningar förslagits som riksintresse:

1. Högåsen vattentäkt i Nyköpings kommun samt
2. Hyndevads vattentäkt i Eskilstuna kommun.

Havs- och vattenmyndigheten kommer att ta fram ett nationellt förslag som remitteras till berörda myndigheter och slutligen beslutar myndigheten om vilka områden som bedöms vara av riksintresse för vattenförsörjningen.

Totalförsvaret - MB 3:9

Områden av riksintresse för totalförsvaret är anläggningar som används av totalförsvaret och som ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra nyttjandet. Riksintresset för totalförsvarets militära del kan i vissa fall redovisas öppet, i andra fall inte.

I länet finns två områden som redovisas öppet:

1. Askö skjutfält och
2. Härads skjutfält.

Andra områden kan av sekretessskäl inte redovisas öppet. De senare har oftast koppling till spaningskommunikations- och underrättelsesystem. I länet finns fyra sådana områden.

Inom influensområdena ska detaljplaner, bygglov och annat som rör den fysiska planeringen remitteras till Försvarmakten på samråd. Information finns på Försvarmaktens webbsida. Influensområdena bör illustreras och beskrivas i översiktsplanen.

Inom kommunerna kan riksintresset framförallt påverkas av uppförande av höga byggnadsobjekt som master och vindkraftverk. Därför bör Försvarmakten kontaktas i ett tidigt skede i plan- och bygglovärenden som berör dessa områden. Hela landets yta är samrådsområde för objekt högre än 20 meter utanför och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse. Det innebär att alla ärenden avseende höga objekt måste skickas på remiss till Försvarmakten.

Riksintressen 4 kap. miljöbalken

När det gäller riksintressen enligt 4 kap miljöbalken, rörligt friluftsliv 4:2 MB, obruten kust 4:3 MB och kust- och skärgård 4:4 MB är dessa oförändrade. Områden ska enligt plan- och bygglagen anges i översiktsplanen och det ska framgå hur kommunen avser att tillgodose riksintressena.

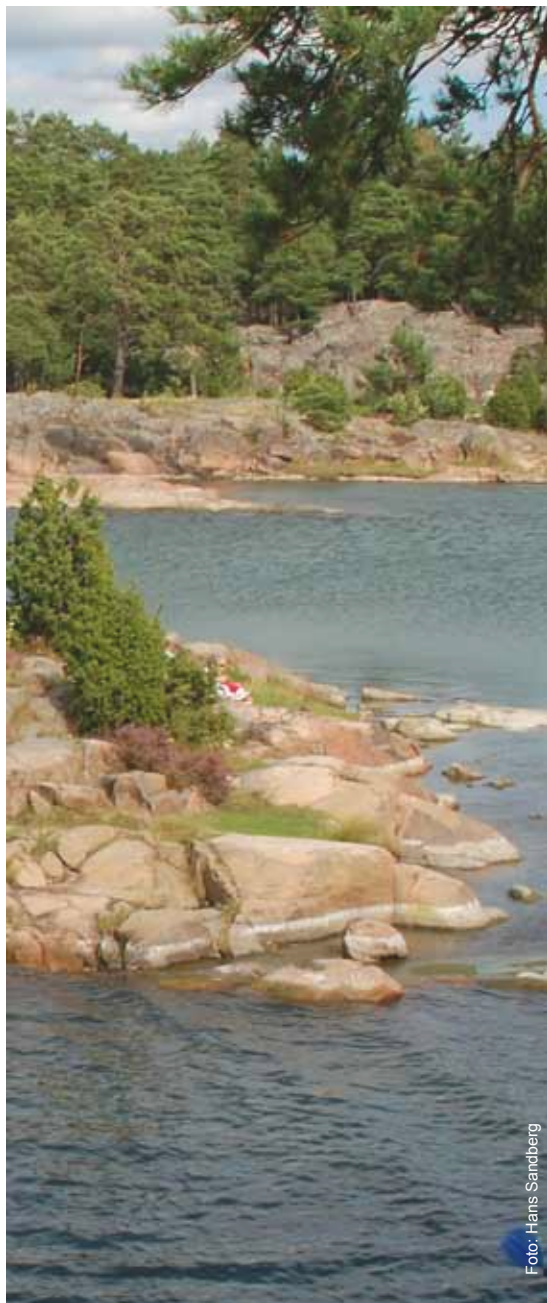
Natura 2000 - MB 4:8

Av översiktsplanen bör det framgå att Natura 2000-områden är av riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken. Det innebär att de har samma status som övriga riksintressen. I länet finns idag 198 Natura 2000-områden. De består av flera olika naturtyper som till exempel naturbetesmarker, ekhagar, barrnatturskogar, ädellövskogar, sjöar, åar och delar av skärgården. Länets Natura 2000-områden med tillhörande bevarandeplaner finns på länsstyrelsens distributionswebb.

Detaljplaner, som enskilt eller i kombination med andra planer kan påverka ett Natura 2000-område på ett betydande sätt, ska bedömas med avseende på konsekvenserna för naturvärdena. En miljöbedömning krävs när det är sannolikt eller finns en risk för att planen kommer att ha en betydande påverkan på det berörda området. Med hänsyn till försiktighetsprincipen anses en sådan risk föreligga när det på grundval av objektiva kriterier inte kan uteslutas att planen kommer att ha en betydande påverkan på det berörda Natura 2000-området. Vad som har legat till grund för miljöbedömningen ska redovisas. Den fastställda bevarandeplanen för Natura 2000-området är ett givet underlag.

Ny bebyggelse och annan användning av mark och vatten som kan påverka ett Natura 2000-område får komma tillstånd bara om det finns ett tillstånd enligt 7 kap. 28§a miljöbalken. Beroende på omständigheterna i de enskilda fallen kan ny bebyggelse och andra åtgärder även på relativt stora avstånd från ett Natura 2000-område påverka de skyddade naturvärdena. Här finns inga tumregler. Frågan om naturvärdena påverkas eller inte måste avgöras i de enskilda fallen. Ett sätt att underlätta bedömningen är att synliggöra delavrinningsområdena. Gränser för avrinningsområden levereras från SMHI. Översiktsplanen ligger till grund för provningar av kommande detaljplaner och bygglov m.m. Det är därför lämpligt att där redovisa kommunens Natura 2000-områden och göra hänvisningar till ovan nämnda förutsättningar så att det underlättar kommunens handläggning av detaljplaner och ansökningar om bygglov m.m. i Natura 2000-områdenas omgivning.

Strandskydd

Vid hav, sjöar och vattendrag råder generellt strandskydd enligt miljöbalken. Strandskyddet omfattar land- och vattenområde intill 100 meter från strandlinjen på land och i vatten vid normalt medelvattenstånd.

Den 1 juli 2009 trädde nya strandskyddsbestämmelser i kraft, dessa finns i miljöbalkens 7 kapitel 13-18 §§. Syftet med strandskyddet är att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv och att bevara goda livsmiljöer på land och i vatten för växt- och djurlivet. Inom strandskyddsområdet är det, enligt miljöbalken, förbjudet att uppföra nya byggnader, ändra byggnader eller byggnaders användning eller utföra anordningar om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt, utföra grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten för bebyggelse, utföra grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten för byggnader, anläggningar eller anordningar som avses ovan, eller vidta åtgärder som väsentligen förändrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Byggnader, anläggningar, anordningar och åtgärder som behövs för jordbruket, skogsbruket eller yrkesfisket och som inte är avsedda för bostadsändamål är undantagna från bestämmelserna.

Utvidgat strandskydd

Länsstyrelsen får besluta att utvidga det generella strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Vid obebyggda delar av Östersjöns stränder är strandskyddsområdet utvidgat till 300 meter. Vid obebyggda delar av Mälarens stränder i Eskilstuna och Strängnäs kommun samt vid obebyggda delar av sjön Båven är strandskyddsområdet utvidgat till 300 meter.

Dispens

Om det finns särskilda skäl får kommunen bevilja dispens. Länsstyrelsen granskar och kan överpröva kommunernas beslut. Länsstyrelsen beslutar om dispens inom Natura 2000-områden, naturreservat m.fl. skyddade områden.

Strandskydd i städer och tätorter

Det är lämpligt att det av översiktsplanen framgår i vilka områden strandskyddet bör upphävas när detaljplaner antas för att städerna och andra orter ska kunna växa välplanerat. Städerna och andra orter tillhör samhällets värdefullaste investeringar. De måste utnyttjas väl och kunna växa efter behov. ”Välplanerat” står för god hushållning med markarealerna och en väl sammanhållen bebyggelse som ger goda funktionella samband inom orten, tar till vara ortens tekniska infrastruktur och förstärker

underlaget för en välfungerande kollektivtrafik. Kravet på en väl sammanhållen bebyggelse innebär bl.a. att staden, stadsdelen eller orten måste kunna växa både mot stränderna och inåt från stränderna. Strandskyddsområden med särskilt värdefull natur kan inte komma i fråga för bebyggelse. I strandområden som får bebyggas ska byggnadskvarteren utnyttjas väl. Där det finns en efterfrågan är därför tätare bebyggelse i två eller tre våningar att föredra framför glest liggande villor på stora tomter. Exploateringar planeras så att så många som möjligt får glädje av den, även stadsbor och besökare i allmänhet. Fri passage för allmänheten mellan strandlinjen och bebyggelse ska säkerställas vid beslut att upphäva strandskydd i detaljplan. Ju närmare strandlinjen de nya byggnadskvarteren planeras, desto tydligare för alla måste det vara att det strandområde som lämnas obebyggt är avsett för allmänheten. Exploatören ser till att gränserna mellan det privata och det offentliga blir klart synliga för allmänheten. Ortens huvudman för allmänna platser vårdar strandparker och underhåller strandvägar med t.ex. sittbänkar och belysning.

Landsbygdsutveckling i strandsnära lägen (LIS).

I och med de nya strandskyddsbestämmelserna har kommunen nu möjlighet att i översiktsplanen peka ut landsbygdsutvecklingsområden i strandsnära läge, så kallade LIS-områden. Syftet med bestämmelsen är att stimulera den lokala och regionala utvecklingen i områden som har god tillgång på strandområden och där viss bebyggelse kan ske utan att strandskyddets syften åsidosätts.

Översiktsplanen kan alltså användas för att visa områden där vissa lättnader i strandskyddet ska gälla. Detta förutsätter relativt omfattande kartläggningar av kommunens strandområden som visar vilken betydelse olika områden har för strandskyddets syften och att syftena tillgodoses långsiktigt i kommunen.

Landsbygdsutveckling vid Mälaren

Länsstyrelserna kring Mälaren har utifrån gällande lagstiftning och förarbeten gjort en tolkning av vad LIS kring Mälaren kan innebära och utifrån denna tolkning tagit fram ett gemensamt förhållningssätt. Rapporten finns på Länsstyrelsens webbplats.

”

Fri passage för allmänheten mellan strandlinjen och bebyggelse ska säkerställas vid beslut att upphäva strandskydd.

Områden med utvidgat strandskydd i länet

Hälsa och säkerhet

Översiktsplanen ska redovisa de miljö- och riskfaktorer som bör beaktas vid detaljplanläggning, bygglov och andra beslut om användningen av mark- och vattenområden. Kommunerna är tillsynsmyndighet för en stor del av de verksamheter som genererar hälso- och säkerhetsrisker som är väsentliga att ta i beaktande. Det är viktigt för planeringens kvalitet samt för hälsa och säkerhet för kommuninnevånare som kan komma att påverkas av störningar från verksamheter att kommunen till fullo utnyttjar den kompetens och kunskap som finns inom de olika delarna i den kommunala förvaltningen.

Miljöfarlig verksamhet

Vid planering av bostadsområden och områden där miljöstörande verksamheter kan tillåtas är det viktigt att tillräckliga skyddsavstånd lämnas mellan dessa. Till miljöstörande verksamhet räknas förutom industrier även bl.a. täkter, avfallshanteringsanläggningar (t.ex. sorterings- och omlastningsanläggningar) avloppsreningsverk och djurhållande jordbruk. Vissa av dessa typer av anläggningar innebär risker för hälsan genom t.ex. buller och utsläpp av ämnen. Andra har mer karaktären av störningar och leder till otrivsel.

Buller

Nya bostäder föreslås ofta i bullerutsatta lägen. Skälen är t.ex. att tillgodose bostadsefterfrågan, att stärka underlaget för kollektivtrafik eller att motverka en oönskad utspridning av stadsbebyggelse, ökad bilism och ökande avstånd till service. Detta måste vägas mot möjligheterna att skapa acceptabla ljudmiljöer. Frågan om en plats kan vara lämplig för t.ex. ny bostadsbebyggelse avgörs i en helhetsbedömning.

Det är lämpligt att översiktsplanen visar hur kommunen avser att hantera frågorna om trafikbuller. Områden som är särskilt bullerutsatta kan framgå av planen liksom s.k. tysta områden. Det kan också framgå var kommunen bedömer att det är berättigat att bygga bostäder även om bullersituationen är ogynnsam.

Riksdagens antog år 1997 riktvärden för trafikbuller som normalt inte bör överskridas vid nybyggnad av bostäder eller vid nybyggnad och/eller väsentlig ombyggnad av trafikinfrastruktur. Vid planering av nya bostäder gäller huvudregeln att ekvivalentnivån vid fasader och uteplatser inte överstiger 55 dBA och att maximalnivån vid uteplats i anslutning till bostad inte överstiger 70 dBA. Det kan i vissa fall vara motiverat att göra avsteg från huvudregeln i fråga om ny eller kompletterande tät bebyggelse i städer och större tätorter. Boverket har redovisat principer för intresseavvägningen i ”Allmänna råd 2008:1, Buller i planeringen”.

Förorenade områden

Det finns idag cirka 2 100 registrerade potentiellt förorenade eller förorenade områden i länet. Objekten lagras i Länsstyrelsens databas (EBH-stödet) och de synliggörs i WebbGIS. Utdrag på objekten lämnas kontinuerligt till kommunerna i länet. En del av dessa områden har redan idag oacceptabla effekter på miljön, men framförallt utgör de ett stort framtida hot mot hälsa och miljö.

Det pågår sedan flera år tillbaka ett arbete med att inventera potentiellt förorenade områden i länet. Nu återstår att inventera branschen -plantskolor/handelsträdgårdar. Inventering sker enligt Naturvårdsverkets metod MIFO fas 1 (Metod för inventering av förorenade områden fas 1) och enligt ett nationellt uppsatt mål ska allt inventeringsarbete i de flesta län vara klart vid årsskiftet 2013/2014.

Förändrad markanvändning kan göra att exponering och spridning av en förorening ändras, vilket leder till att riskerna ökar för människors hälsa och miljö. Inför en exploatering av ett potentiellt förorenat eller förorenat område är det viktigt att i tidigt skede utreda eventuella föroreningar för att se vilka åtgärder som behöver vidtas samt om platsen är lämplig för planerad användning.

Översvämning, ras, skred och erosion

Länsstyrelserna har gett ut rapporten ”Klimatanpassning i fysisk planering” som ger vägledning och rekommendationer för hur kommunen kan, bör och ska ta hänsyn till nya klimatförutsättningar. Länsstyrelsen i Södermanland har tagit fram rapporten ”Riskbild Södermanland, rapport 2012:6”, som identifierar områden i länet där klimatförändringar kan komma att medföra ökade risker för naturolyckor av typen skred, ras, erosion och översvämning. Utredningen har utförts av Statens geotekniska institut (SGI) i samarbete med Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut (SMHI). Utredningen är översiktlig och ger en länsöversikt av de områden där det finns förutsättningar för naturolyckor som kan medföra skador på befintlig bebyggelse, infrastruktur eller samhällsviktig verksamhet. Rapporterna finns att hämta på Länsstyrelsens webbplats.

Som del i det pågående arbetet med klimatanpassning i Södermanland samarbetar Länsstyrelsen med SMHI i en studie av länets förutsättningar när det gäller skyfall, urban hydrologi och stigande havsnivåer. Studien kommer att publiceras under hösten 2013.

Farligt gods

Riskhantering i samhällsplaneringen har fått en mer framträdande roll då behovet av att exploatera mark i utsatta lägen har ökat. Översiktsplanen bör ge en överblick av risk- och säkerhetsavstånden i kommunen med hänsyn till områden med miljöfarlig verksamhet och transporter av farligt gods på väg och järnväg, gärna genom riskinventering och sårbarhetsanalys. Transportleder för farligt gods finns redovisade på Trafikverkets webbplats.

Hälsa och säkerhet - webbplatser

www.riksdagen.se

www.boverket.se

www.smhi.se

www.lansstyrelsen.se/sodermanland

www.swedgeo.se

Vatten och avlopp

År 2007 trädde lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) i kraft med syftet att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön. Av lagen framgår bland annat att det är kommunernas skyldighet att ordna allmänna vattentjänster inom samlad bebyggelse. Ansvarsfrågan är lika tydlig för dagvatten som för dricks- och avloppsvatten.

I vattenförvaltningens åtgärdsprogram står att kommunen i samverkan med Länsstyrelsen behöver utveckla vatten- och avloppsplaner i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status, god kemisk status eller god kvantitativ status. I samband med översiktsplaneringen kan det därför vara lämpligt att göra en sådan heltäckande kommunal planering för VA-frågan, detta så att de rätta prioriteringarna kan göras. VA-planeringen blir på så sätt ett verktyg för att lyfta fram de utmaningar som finns när det gäller VA-försörjningen. Vid översyn av kommunala VA-planer och styrdokument kan det vara lämpligt att i översiktsplanen sammanfatta analyser av hur detaljplanlagda områden påverkas vid ett förändrat klimat t.ex. om extrema skyfall skulle inträffa där det finns samhällsviktig verksamhet.

Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland tog år 2008 tillsammans fram en rapport, ”Planera vatten och avlopp”, som beskriver hur den kommunala planeringen kan gå till när man planerar för vatten och avlopp.

Mellankommunala frågor

Vattenförvaltningen och havsplaneringen genererar frågor av mellankommunal karaktär. Infrastrukturfrågorna behöver samordnas mellan kommunerna. Vindkraftslokaliseringar och andra energifrågor kan vara mellankommunala liksom strandskyddsfrågorna och frågor om nyttjande av naturområden för friluftsliv och turism. Det är angeläget att kommunerna i sina översiktsplaner klarlägger vilka frågor som behöver samordnas med andra kommuner.

Tillkomsten av större köpcentra kan vara en mellankommunal fråga som har påverkan över kommungränserna. I ytterområden kan å andra sidan finnas anledning att samordna offentlig och kommersiell service p.g.a. vikande underlag.

När det gäller arbetet med länstransportplanen är Regionförbundet Sörmland ansvarig för att samordna frågorna med länets kommuner. Förslag och framtidsvisioner i transportplanen ska självklart återspeglas i översiktsplanen. Frågan om TGOJ-banans eventuella framtida användning för persontrafik och malmtransporter är ett exempel på en mellankommunal fråga som rör flera av kommunerna i länet.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt bindande styrmedel som infördes med miljöbalken 1999 för att komma till rätta med miljöpåverkan från diffusa utsläppskällor som till exempel trafik och jordbruk. Miljökvalitetsnormerna finns i miljöbalkens femte kapitel med tillhörande förordningar. Av översiktplanen ska det, enligt 3 kap 5 § PBL, framgå hur kommunen avser att följa gällande miljö-kvalitetsnormer. Det ska framgå om det finns risk för att överskrida miljökvalitetsnormerna eller inte.

MKN för luft

Under 2010 infördes nya bestämmelser för att införliva EU:s luftkvalitetsdirektiv (2008/50/EG). De nya bestämmelserna finns i luftkvalitetsförordningen (SFS 2010:477) som från 1 juli 2010 har ersatt den tidigare förordningen om miljökvalitetsnormer för utomhusluft. Naturvårdsverkets handbok ”Luftguiden, Handbok om miljökvalitetsnormer för utomhusluft (2011:1)” innehåller Naturvårds- verkets tolkning av de nya bestämmelserna.

MKN för omgivningsbuller

Bestämmelser om omgivningsbuller finns i Förordning (2004:675) om omgivningsbuller. Genom kartläggning av omgivningsbuller samt upprättande och fastställande av åtgärdsprogram ska det eftersträvas att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa.

MKN för vattenkvalitet

I december 2009 beslutade vattenmyndigheterna om miljökvalitetsnormer för samtliga vattenförekom- ster i Sverige, det vill säga sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten. Miljökvalitetsnormerna anger vilken vattenstatus som ska uppnås vid en viss tidpunkt. Statusklassning är inom vattenförvaltningen ett sätt att beskriva vattnets kvalitet. Miljökvalitetsnormer och statusklassningar formuleras på olika sätt beroende på vilken typ av vattenförekomst de berör. För ytvatten finns miljökvalitetsnormer och statusklassningar för kemisk och ekologisk status, medan det för grundvatten finns miljökvalitets- normer och statusklassningar för kemisk och kvantitativ status. Miljökvalitetsnormer är bindande för myndigheter och kommuner vid tillämpning av miljöbalken. Kommunerna ska beakta miljökvalitets- normer vid planering och planläggning enligt PBL.

För att se till att miljökvalitetsnormerna uppfylls har de olika vattendistrikten beslutat om åtgärdspro- gram för 2009-2015. På vattenmyndigheternas webbplats, Vatten Informations System Sverige (VISS), finns en databas med alla Sveriges större sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten. För dessa vatten kan man i VISS hitta information om klassning av vattnets kvalitet, gällande miljökvalitets- normer, provtagningspunkter och rapportering till EU.

MKN för omgivningsbuller

Bestämmelserna om MKN för omgivnings- buller gäller kommuner med mer än 100 000 invånare. Ingen kommun i länet har i dag fler än 100 000 invånare.

Miljökvalitetsnormer - webbplatser

[www.riksdagen.se/Dokument-Lagar/Lagar/Svensk-
forfattningssamling](http://www.riksdagen.se/Dokument-Lagar/Lagar/Svensk-
forfattningssamling)

www.naturvardsverket.se

www.viss.lansstyrelsen.se

2

ÖVRIGA ALLMÄNNA INTRESSEN

Den grundläggande förutsättningen för att mark ska få användas för bebyggelse är att marken från allmän synpunkt är lämplig för bebyggelse. Av både plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken (MB) framgår att hänsyn ska tas till föreliggande behov när mark- och vattenområden planläggs, och att företräde ska ges sådan användning som medför en god hushållning från allmän synpunkt. Vid avvägningen av vad som kan bedömas som lämpligt måste kommunen visa behovet av att ta mark i anspråk för exploatering. Nedan redovisas de allmänna intressen som kan vara aktuella utöver de så kallade ingripandegrunderna i PBL 11 kap 10§ inklusive de allmänna intressen som framhålls i miljöbalken.

Naturvärden

Naturresevat och naturvårdsområden

I länet finns idag drygt 140 naturresevat avsatta för att skydda värdefull natur. Ett tiotal av dem är kommunala. Inom de närmaste åren kommer ca 30 nya resevat att bildas i länet. Information om resevaten finns på länsstyrelsens webbplats.

I länet finns även fyra naturvårdsområden. Länsstyrelsen eller kommunen kunde innan miljöbalken trädde i kraft avsätta naturvårdsområden med stöd av naturvårdslagen. Skyddsformen var svagare än naturresevatet och fick inte hindra pågående markanvändning, som till exempel skogsbruk. De flesta naturvårdsområden inrättades för att värna om landskapsbilden och för att förhindra exploatering. Några kommuner har använt skyddsformen för att slå vakt om populära friluftsmarker. Sedan miljöbalken trädde i kraft har möjligheten att skapa nya naturvårdsområden upphört. Men redan bildade naturvårdsområden finns kvar och ska enligt miljöbalken numera betraktas som naturresevat i samband med ärendehandläggning.

Biotopskydd

I länet finns inga av länsstyrelsen utpekade biotopskyddsområden, förutom de generella enligt 7 kap 11 § miljöbalken (se nedan). Däremot finns många utpekade av Skogsstyrelsen. Beträffande naturvårdsavtal finns många beslutade av Skogsstyrelsen och en handfull beslutade av Länsstyrelsen. Dessa kommer att läggas in i kartverket WebbGis.

Det generella biotopskyddet

Lövträdsalléer, diken, vattensamlingar, odlingsrösen, stenmurar, åkerholmar mm i jordbruksmark är generellt biotopskyddade miljöer enligt miljöbalken och förordning om områdesskydd. Om någon form av ingrepp i en biotop planeras måste dispens från biotopskyddets bestämmelserna sökas hos länsstyrelsen. Särskilda skäl ska anges i ansökan. Beskrivning av kompensationsåtgärder ska anges.

Fågel- och sälskyddsområden

Länets fågel- och sälskyddsområden finns främst i Östersjöskärgården och i Båven, men även i anslutning till en del andra sjöar i länet. På Länsstyrelsens webbplats går det bl.a. att få reda på när det är tillträdesförbud inom de utpekade områdena. Det finns också en utförlig broschyr angående fågel- och sälskyddet i länet samt ett kartverktyg där det går att få fram de områden som omfattas av djurskyddet.

Våtmarker

Våtmarker fyller en viktig funktion som naturliga reningsverk och har mycket stor betydelse för den biologiska mångfalden. Ett GIS-verktyg för våtmarkerna finns tillgängligt hos Länsstyrelsen. Kartskikten innehåller bl. a. länsegna prioriterade områden för restaurering och anläggning samt detaljerad redovisning av potentiella våtmarksobjekt.

Artskydd

Vissa arter är fredade och har ett starkt skydd genom Artskyddsförordningen (2007:845). Inte bara arten utan också de miljöer, som en skyddad art är beroende av för sin livscykel, är skyddade. Som exempel kan nämnas större vattensalamander som för sin livscykel är beroende av såväl vatten- som skogsmiljö. Kännedomen om arternas förekomst i länet varierar. Det finns risk att bebyggelse och andra exploateringar kan skada skyddade arters livsmiljöer, särskilt om kännedom saknas om var de finns. Skador och problem vid detaljplanering kan förebyggas genom att redan i översiktsplaneskedet ha kännedom om sådana arters förekomst. Artdatabanken (SLU), Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och ideella organisationer kan bidra med kunskaper. En viktig kunskapskälla är också Artportalen, där fynd av samtliga svenska arter samlas. Det krävs dispens att exploatera i områden som hyser arter som omfattas av artskyddsförordningen. Länsstyrelsen rekommenderar att en MKB upprättas i de fall där detaljplaner berör arter som skyddas enligt artskyddsförordningen.

Foto: Staffan Widstrand/Johnér Bildbyrå

Foto: Ulrika Larsson

Rödlistade arter

Artdatabanken har till uppgift att ta fram rödlistor, d.v.s. listor över hotade och missgynnade arter i Sverige. Rödlistekategorisystemet följer det nya system som har utvecklats av Internationella naturvårdsunionen. Uppgifter om förekomster av rödlistade arter framgår inte alltid av regionalt tillgängligt underlagsmaterial. Kommunerna kan med hjälp av ett avtal med SLU, Artdatabanken, eller med Länsstyrelsen, på säkraste sätt inhämta relevant underlagsmaterial. Andra källor till kunskap är lokalt verksamma ideella organisationer och Artportalen.

Större opåverkade områden MB 3:2

Större opåverkade områden skall enligt 3 kap 2 § miljöbalken så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdenas karaktär. Ekologiskt särskilt känsliga mark- och vattenområden skall enligt 3 kap 3 § miljöbalken så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Områdena ska redovisas i översiktsplanen.

Materialförsörjning

Naturgrusfyndigheter är av stor vikt för vattenförsörjningen och en viktig del i natur- och kulturlandskapet. Samhällets behov av ballastmaterial måste i framtiden i större utsträckning tillgodoses av bergkross och återvunna material. Naturgrus skall endast användas till de ändamål där naturgrus är ett oundgängligt behov. För att detta ska vara möjligt är det nödvändigt att alla aktörer planerar för hur en övergång från naturgrus till återvunnet material och bergkross skall gå till.

Efterfrågan på bergkross kommer att öka i takt med att uttagen av naturgrus minskar. Användningen av schaktmassor och restprodukter från bygg- och rivningsverksamhet som ersättning för nybruten ballast är idag liten och bör kunna öka i framtiden. Dessa material finns redan tillgängliga i samhället till skillnad från material som bryts i täkter. En förutsättning för att utnyttja materialen är att de är fria från föroreningar. Om lämpliga områden för bergtäkter och anläggningar för mellanlagring av massor och restprodukter anges i de kommunala översiktsplanerna kan verksamheterna på ett tidigt stadium styras mot de lokaliseringar som är bäst lämpade.

Länsstyrelsen tog 2006 fram ett underlag för materialförsörjningsplanering bland annat med syfte att utgöra underlag för den kommunala översiktsplaneringen. Rapporten "Underlag för materialförsörjningsplanering i Södermanlands län" har rapportnr 2006:6 och finns tillgänglig på länsstyrelsens webbplats.

Naturvårdsprogram

Naturvårdsprogrammet Sörmlands Natur från 1991 är föråldrat och inaktuellt. Generella beskrivande texter om länets natur och även detaljerade beskrivningar av värdefulla naturområden kan även fortsättningsvis ha ett värde för kommunernas planering. Länsstyrelsen tar dock inget ansvar för materialets aktualitet.

Hänsynsområden

Länsstyrelsen inrättade 2010 två hänsynsområden i skärgården, Krämö-området i Trosa kommun och Griskärarkipelagen i Nyköpings kommun. Inga föreskrifter har utfärdats utan hänsynsområdena bygger på respekt och sunt förnuft. Den som vistas i områdena uppmanas bland annat att inte köra fortare än fem knop, tomgångsköra eller orsaka onödigt svall för badande. Områdena är utmärkta med informationstavlor.

Naturvärden - webbplatser

[Förordning om områdesskydd 1998:1252](#)

[Artskyddsförordningen 2007:845](#)

www.slu.se/artdatabanken

www.artportalen.se

www.lansstyrelsen.se/sodermanland

www.skogsstyrelsen.se

www.riksdagen.se/Dokument-Lagar/Lagar/Svensk-forfattningssamling

Foto: Länsstyrelsen i Södermanlands län

Kulturvärden

Inom ramen för kulturminneslagen (KML) skyddas fornlämningar, kyrkor och byggnadsminnen. En begränsad del av bebyggelsen skyddas genom KML. PBL utgör det kanske viktigaste verktyget för att ta tillvara kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och värdefulla kulturmiljöer.

Möjligheterna att presentera kulturmiljö och arbeta på ett sätt som tar tillvara och utvecklar miljöernas värde i översiktsplaner kan förbättras om det finns aktuella kulturmiljöprogram. Det är särskilt angeläget i kommuner med högt exploateringsstryck i känsliga natur- och kulturmiljöer. I dessa miljöer är det även lämpligt att kommunerna tar fram en samlad analys/policy över var det är lämpligt respektive olämpligt att placera höga eller stora hus.

De regionala intresseområdena i Sörmlandsbygden 1988 behöver uppdateras och utvecklas. Nya kulturmiljöprogram bör också knytas till revideringar och kompletteringar av befintliga bebyggelseinventeringar. Särskilt yngre, modern bebyggelse och industrimiljöer behöver inventeras och värderas. Andra vägar för att uppnå bättre översiktsplaner är att ta fram ortsanalyser och att arbeta med metoder som DIVE och cultural planning m. fl. Information och utbildning till intresserad allmänhet och sakägare är också viktiga åtgärder.

I många aktuella översiktsplaner finns ambitioner att ta fram områdesbestämmelser för värdefulla kulturmiljöer. I Södermanlands län finns endast områdesbestämmelser för tre områden i Flens kommun och för ett i Vingåkers kommun. Genom denna typ av bestämmelser finns goda möjligheter att arbeta aktivt med att utveckla kulturmiljöer som en resurs på det lokala planet liksom att uppnå fler av miljömålen. Som exempel kan nämnas att i Uppsala har kommunen tagit fram områdesbestämmelser för ett antal kyrkomiljöer såväl i staden och på landet.

En av de viktigaste faktorerna för ett framgångsrikt kulturmiljöarbete är tillgången till antikvarisk kompetens. Merparten av länets kommuner saknar antikvarisk kompetens i dagsläget.

Länets skyddade kulturmiljöer

- ca 20 000 fornlämningar
- 57 s.k. enskilda byggnadsminnen
- ca 103 kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser
- 15 statliga byggnadsminnen

Fornlämningar

Fornlämningarna skyddas genom 2 kap. KML. Denna del av kulturarvet bör lyftas fram i översiktsplanen, detta för att fornlämningarna ska uppmärksammas tidigt i planeringen. Fornlämningar kan med god planering bli en resurs, för identitet, hembygdskänsla, skönhet, turistattraktion och historia. Samråd med länsstyrelsen ska alltid ske om känd fornlämning finns inom 100 meter från den planerade byggplatsen, något som bör anges i översiktsplanen.

Byggnadsminnen, kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser

Många byggnadsminnen och kyrkor ingår i områden av riksintresse eller regionalt intresse för kulturmiljövården. Även dessa delar av kulturarvet bör lyftas fram i översiktsplanen, för att de ska kunna uppmärksammas tidigt och tas tillvara i planeringen. Riksantikvarieämbetet har i april 2012 beslutat om nya föreskrifter (KRFS 2010:12) för kyrkliga kulturminnen. Föreskrifterna finns på Kulturrådets webbplats under fliken ”Om kulturrådet”.

I länet finns flera kyrkomiljöer som av länsstyrelsen bedöms vara synnerligen värdefulla och känsliga. Dit hör:

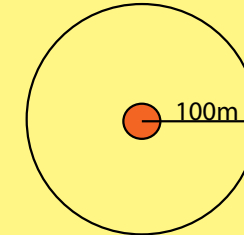
- Mellösa by, Flen
- Trosa land/Trosa gamla stad, Trosa
- Tunaberg, Nyköping
- Floda, Katrineholm
- Frustuna, Gnesta

Ny kulturmiljölag

Den 26 mars 2013 överlämnade regeringen propositionen ”Kulturmiljöns mångfald” (2012/13:96) till riksdagen. I propositionen lämnar regeringen förslag och bedömningar som syftar till att skapa förutsättningar för att kulturmiljön ska bevaras, användas och utvecklas samt att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Regeringens förslag till lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2014.

Samråd med länsstyrelsen

Samråd med länsstyrelsen ska alltid ske om känd fornlämning finns inom 100 meter från den planerade byggplatsen, något som bör anges i översiktsplanen.

Kulturvården - webbplatser

www.raa.se

www.kulturradet.se

www.riksdagen.se/dokument-lagar/lagar/svenskforfattningssamling

www.regeringen.se/sb/d/108/a/213245
(ny kulturmiljölag)

Foto: Anna-Karin Lofgren

Jordbruk

Jordbruksmarken som resurs

Jordbruk är av nationell betydelse enligt 3 kap 4 § miljöbalken. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta inte kan ske genom att annan mark tas i anspråk. I planärenden där jordbruksmark föreslås bebyggas behöver därför kommunen föra ett resonemang kring den brukningsvärda markens kvalitet, om exploateringen är ett väsentligt samhällsintresse, samt redogöra för varför inte annan mark kan tas i anspråk.

Åkermark är en viktig resurs och frågan om exploatering av åkermark har uppmärksammats allt mer de senaste åren. Sveriges självförsörjandegrad för mat har under lång tid sjunkit, samtidigt som efterfrågan på närproducerad mat och biobränslen ökar och kan väntas fortsätta öka. Den ekologiska produktionen ökar också, vilket tar större arealer i anspråk, då det krävs mer närproducerat foder och man inte kan använda handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel för att höja skördenivåerna.

Ur ett globalt perspektiv har svenskt jordbruk mycket goda förutsättningar, då våra jordar är bördiga, samtidigt som klimat och vattenförhållandena är goda. I ett framtida scenario med förändrat klimat kan förutsättningarna för att odla i Sverige bli ännu bättre, medan de på många andra håll kan försämrats. Därför är det viktigt att se på åkermarken ur ett långsiktigt perspektiv och att mark som fortfarande brukas, i så långt det är möjligt, skyddas från exploatering. Jordmånsbildning är en mycket långsam process och när åkermark väl bebyggts är den i praktiken omöjlig att återskapa. Brytning av ny åkermark eller uppodling av nedlagd åkermark är i regel inte ekonomiskt försvarbart och ofta negativt för miljön.

På lokal nivå kan dock skillnaderna bördighet vara stora både mellan fält och inom fält. Södermanland har generellt stor variation även inom fälten på grund av det kuperade och småbrutna landskapet. Därför behövs bättre underlag för att möjliggöra korrekta bedömningar och prioriteringar av var man gör mest, respektive minst skada av att exploatera. Sådant underlag skulle behöva tas fram för jordbruksmark i närområdet runt alla tätorter i länet där exploatering kan komma att ske. Det är dock inte bara den exploaterade marken som påverkas när åkermark tas i anspråk, då försämrade arrondering och uppsplitting av jordbruksföretag kan få konsekvensen att det inte längre går att bruka marken rationellt. Om man måste ta jordbruksmark i anspråk är det också viktigt att försöka undvika att kvarvarande mark splittras till allt för små fält.

Jordbruksmarkens andra värden

Åkermark har givetvis andra värden än bara matproduktion. Åkermarken är kanske det mest karaktärsbildande inslaget i vårt kulturlandskap. Detta blir särskilt tydligt i ett län som Södermanland, där landskapet på många platser är småbrutet. Både åkermark och naturbetesmark kan även vara positivt för rekreation nära staden, under förutsättning att det görs tillgängligt med stigar, stättor över stängsel och liknande. Naturbetesmarker hyser ofta en mycket rik biologisk mångfald och åkermark har också många arter knutna till sig.

Ängs- och betesmarksinventering

I Jordbruksverkets ängs- och betesmarksdatabas (TUVA) redovisas ängs- och betesmarker med relativt höga hävdgynnade natur- och kulturvärden. Uppgifterna omfattar naturtyp, flora, träd, fauna och kulturmiljöer. Graden av hävd och särskilda skötselbehov kan också framgå. TUVA tillkom till största delen 2002 - 2004 men kompletteras kontinuerligt. Den finns att tillgå via jordbruksverkets webbplats.

Skogsbruk

Skogsbruk är av nationell betydelse enligt 3 kap 4 § miljöbalken. Skogspolitiken vilar på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk. Därför är det viktigt att skogen sköts så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden bibehålls. Vid skötsel av skogen ska även hänsyn tas till intressen som till exempel allmänhetens behov av och intresse för skogen för rekreation och fritid.

Skogens värde samt tillgänglighet för upplevelse av natur- och kulturmiljöer bör beskrivas i översiktsplanen. Skogar med höga sociala värden är en viktig resurs för samhället när det gäller människors välbefinnande, hälsa, boende/livsmiljö, regional utveckling och turism. Det kulturarv som återfinns i dagens skogsmark har tillkommit genom äldre generationers arbeten och påverkan av marken. De traditionella sätten att bruka skogen var länge skonsamma mot kulturmiljöerna vilket har lett till att ett unikt kulturlandskap har bevarats. Men idag är situationen annorlunda. Det allvarligaste problemet är att det moderna skogsbruket med sina tunga maskiner skadar många forn- och kulturlämningar. Samtidigt håller delar av vårt kulturarv på att glömmas bort. Fastigheter byter ägare och många nya skogsägare bor inte längre på fastigheten.

Jordbruk / Skogsbruk - webbplatser

www.jordbruksverket.se

www.skogsstyrelsen.se

Foto: Monika Gustafsson

Foto: Ulrika Larsson

Vattenplanering

Alla EU-länder ska genomföra en vattenplanering för att säkerställa tillgången på vatten av god kvalitet. I Sverige har det bildats fem vattenmyndigheter för vart och ett av fem vattendistrikt. Södermanland tillhör Norra Östersjöns vattendistrikt som har sitt säte vid Länsstyrelsen i Västerås. De fem vattendistriktens gränser följer avrinningsområdenas gränser, d.v.s. inte de administrativa gränserna för län och kommuner.

Inom vattenförvaltningen ska alla vatten (grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten) klassas utifrån ekologisk och kemisk status, samt kvantitativ status för grundvatten. Därefter ska vattenmyndigheten fastställa mål och åtgärdsplaner efter förslag från länsstyrelserna för att säkerställa god ekologisk status.

Vattenförvaltningen omfattar alla sjöar, vattendrag, kust- och grundvatten, oavsett storlek eller andra egenskaper. I Södermanlands län är 111 sjöar, 137 vattendrag, 34 grundvatten och 32 kustområden utpekade som vattenförekomster. Övergödning och fysiska förändringar är de allvarligaste miljöproblemen i länets sjöar och vattendrag, det finns även problem med miljögifter. Uppgifter om samtliga vattenförekomster lagras i databasen VISS.

Kommunerna ingår som en viktig aktör i vattenförvaltningen då det är av starkt kommunalt intresse att värna en långsiktigt god tillgång på vatten av god kvalitet. Delar av de skyldigheter som följer av miljöbalkens femte kapitel kan behandlas i översiktsplaneringen. Vissa kommuner har gjort särskilda vattenöversikter. Andra har behandlat vattenplaneringsfrågorna i själva översiktsplanen. I de fall då flera kommuner delar ett avrinningsområde bör gemensamma lösningar utarbetas. Det finns redan exempel där flera kommuner gör en gemensam fördjupad översiktsplan som överskrider kommungränserna.

Sveriges kommuner och landsting har tagit fram flera skrifter om hur kommunerna kan engagera sig i arbetet med vattenförvaltning.

Vattenbruk

Lämpliga områden för vattenbruk i insjöar och kustvattenområden kan med fördel framgå av översiktsplanen. Kustkommunerna har tillgång till ett hav som lämpar sig för odling av till exempel foderorganismer i form av musslor. I de kommande landsbygds- och fiskeprogrammen kommer vattenbruket att få större utrymme, bland annat när det gäller startstöd. Odling av fisk och skaldjur kan bli en viktig landsbygdsnäring. Inom vattenbruket finns även andra, mer specialiserade delar som odling av alger för bruk inom hälsokost och andra områden.

Havsplanering

I översiktsplanen ska kommunen redovisa användning av mark och vatten. Planen ska ge vägledning inför prövning av tillståndspliktiga verksamheter och för detaljplaner och bygglov som berör vattenområdet. Havs- och vattenmyndigheten och kustlänsstyrelserna har fått i uppdrag att förbereda arbetet med fysisk planering av havet. Enligt en statlig utredning (SOU 2010:91) föreslås att staten får ett planeringsansvar för området från 1 nautisk mil utanför baslinjen till och med den ekonomiska zonen. Havsplaner ska upprättas för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Södermanland berörs av havsplan för Östersjön.

Inför det fortsatta arbetet med havsplaneringen är det viktigt att kommunen redovisar vattenanvändningen inom det område där statens och kommunens planeringsområde sammanfaller.

Vatten- och Havsplanering - webbplatser

www.vattenmyndigheterna.se

www.havochvatten.se

www.lansstyrelsen.se/sodermanland

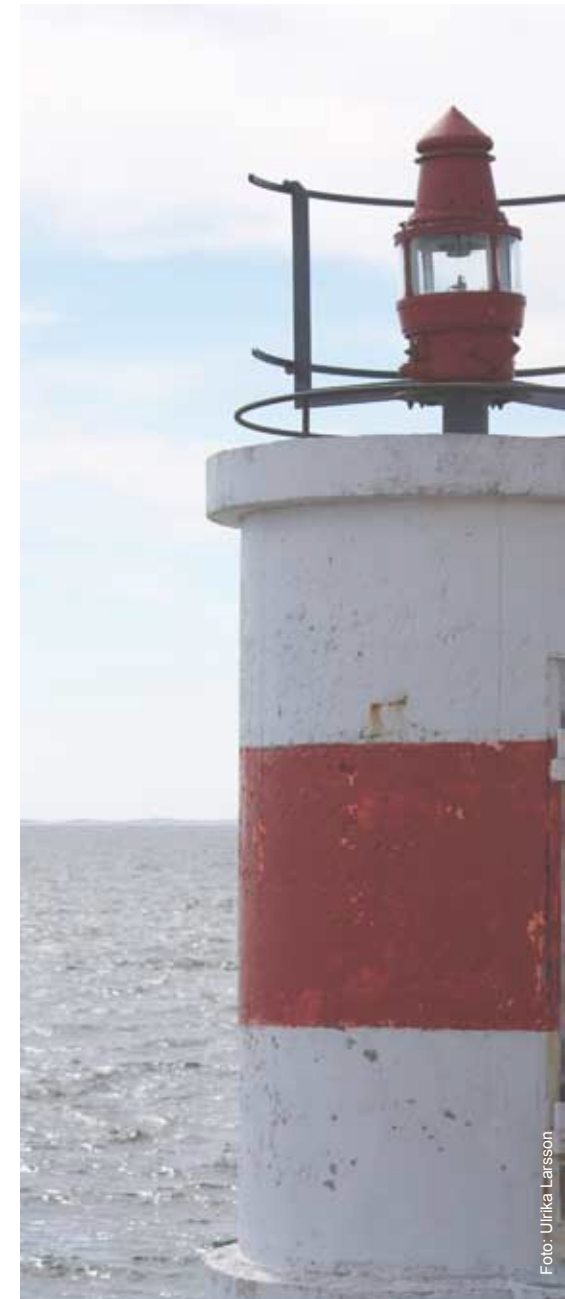

Foto: Ulrika Larsson

Bebyggelsestruktur / Teknisk försörjning
Jord- berg- och vattenförhållanden
Förändrat klimat - webbplatser

www.energimyndigheten.se

www.lansstyrelsen.se/sodermanland

www.sgu.se

www.smhi.se/klimatanpassningsportalen

Bebyggelsestrukturer

Se Länsstyrelsens rekommendationer i kapitel 3 under rubriken Bebyggelse. Översiktsplanen ska ge vägledning och riktlinjer inför kommande provningar av ny bebyggelse, också i områden som saknar rättsverkande planer.

Teknisk försörjning

Områden för vattenförsörjning

Översiktsplanen bör beskriva vattenresurser med avseende på bland annat läge, kvalitet och sårbarhet. Dessa bör nämnas i text och visas i kartor. Både befintlig och framtida vattenförsörjning behöver behandlas och skyddet för befintliga allmänna vattentäkterna och deras influensområden beskrivas. Länsstyrelserna kring Mälaren har tagit fram en förstudie om dricksvattentäkten Mälaren i framtiden - ”Mälaren om 100 år”, som finns på Länsstyrelsens webbplats.

Samhällsservice, Bredband, Avfallshantering

Översiktsplanen bör redovisa de långsiktiga, strukturpåverkande ambitionerna för samhällsservice, bredband och avfallshantering. Bredband är liksom vägar och järnvägar långsiktiga och gränsöverskridande och därför behövs en tydlig inriktning också avseende IT-infrastruktur.

Jord- berg- och vattenförhållanden

Geologisk information är ett viktigt underlag för att uppnå en långsiktig och god hushållning med mark, vatten och råvaror. Data finns tillgängligt på Sveriges geologiska undersökning SGU:s webbplats.

Förändrat klimat

Samhällsplaneringen behöver anpassas till ett förändrat klimat. Kommunala planer behöver integrera och förutse konsekvenser av att klimatet förändras samt verka för minskade utsläpp av växthusgaser. Det kan till exempel vara lämpligt att utreda behovet av att skydda befintliga värden inför framtida klimatförändringar.

Energiförsörjning och energihushållning

Bebyggelse och byggnadsverk som för sin funktion kräver tillförsel av energi ska enligt plan- och bygglagen lokaliseras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till energiförsörjningen och energihushållningen. Länsstyrelsen har tagit fram en klimat- och energistrategi för länet. Se nedan under kapitel 3 under rubriken Natur och miljö/klimat- och energifrågor.

Vindkraft

Översiktsplanen ska visa kommunens viljeinriktning när det gäller vindkraftutbyggnad. Planen är ett bra instrument för kommunen att styra vindkraft till de bäst lämpade områdena. Teknikutvecklingen innebär att det går att bygga allt högre vindkraftverk vilket har fått till följd att även skogsbeklädda områden är möjliga och lönsamma områden att bygga vindkraft inom. Då vindkraftetableringar berör många olika intressen, däribland friluftsliv och upplevelsevärden, är det viktigt att göra en analys av landskapet utifrån ett helhetsperspektiv. I samband med att den europeiska landskapskonventionen trädde i kraft 1 maj 2011, finns det ytterligare krav på planeringen av landskapet som en gemensam tillgång att förvalta, se avsnittet Landskapskonventionen. Se också Länsstyrelsens vindkraftpolicy.

På GIS-webbtjänsten Vindbrukskollen finns uppgifter om planerade och byggda vindkraftverk. Databasen innehåller även uppgifter om vindkartering samt övriga intressen, t.ex. skyddade områden. Vindbrukskollen är ett bra underlag för kommunal planering av lokalisering av vindkraft och nås genom www.vindlov.se.

Energiförsörjning och energihushållning - webbplatser

www.energimyndigheten.se

www.lansstyrelsen.se/sodermanland

www.vindlov.se

Foto: Ulrika Larsson

3

MÅL, PLANER OCH PROGRAM

I den nya plan- och bygglagen har de regionala frågorna fått en större tyngd i den översiktliga planeringen. I översiktsplanen ska kommunen redovisa hur hänsyn tagits relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för hållbar utveckling. Kommunen är också enligt lagen skyldig att samråda med Regionförbundet Sörmland om förslaget till ny översiktsplan.

Boverket har tagit fram en vision för Sverige 2025. De har också sammanställt nationella mål, planer och program av betydelse för fysisk samhällsplanering i en rapport. Rapporten 2011:17 finns på Boverkets webbplats. Redovisningen nedan följer samma övergripande rubriker som Boverkets sammanställning.

Bebyggelse

Samhällsplanering

Det övergripande nationella målet för samhällsplaneringen är att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi främjas samt där bostadsbyggande och ekonomisk utveckling underlättas. Särskilda regionala mål för samhällsplaneringen har inte tagits fram. Länsstyrelsen ger följande rekommendationer:

Nationella mål för samhällsplaneringen

- en tydlig roll för fysisk planering i arbetet för en hållbar utveckling av städer, tätorter och landsbygd
- ett regelverk och andra styrmedel som på bästa sätt tillgodoser kraven på effektivitet samtidigt som rättssäkerhet och medborgerligt inflytande säkerställs
- goda förutsättningar för byggande av bostäder och lokaler, etablering av företag och för annat samhällsbyggande samtidigt som en god livsmiljö tryggas.

För att klara klimatmålen behöver transportsektorn minska sina utsläpp. Hur kommunerna planerar markanvändningen har en stor betydelse för hur mycket vägtrafiktrafik som genereras. Kommunerna bör planera för att skapa en mer transportsnål bebyggelsestruktur där gång-, cykel- och kollektivtrafik prioriteras.

Städer och orter i Södermanland med regionalstågstopp har en särskild betydelse för ett hållbart stadsbyggande. Det är viktigt att berörda kommuner planerar för en tät stadsbebyggelse i stationernas närhet. Nya bostäder och arbetsplatser som byggs på gångavstånd inom en kilometer från en järnvägsstation har ett särskilt värde. Bebyggelse inom tre kilometer från ett tågstopp kan i många fall nås med cykel. Det mest omfattande järnvägsprojektet i länet är Ostlänken. Även Svealandsbanans utbyggnad med fler dubbelspårsträckor och mötesspår är av stor betydelse.

Ny bebyggelse bör också planeras utifrån busstrafiken. Välplanerade tillskott i stråk kan stödja underlaget för bussen och ge förutsättningar för bättre turtäthet. Regionförbundet Sörmland har tagit fram en kollektivtrafikvision med målsättning om högre kollektivtrafikandelar i resandet. I flera av länets kommuner tenderar en stor andel av den nya villabebyggelsen att lokaliseras till landsbygden. Konsekvenserna av en sådan planering blir att bilberoendet ökar och att det i praktiken blir mycket svårt att försörja den nya bebyggelsen med kollektivtrafik. Kommunerna bör mycket noga överväga konsekvenserna av denna typ av ny bebyggelse. En annan viktig fråga för transportsektorn är gods- trafikens klimatpåverkan. Översiktsplaneringen bör underlätta för en överflyttning av gods från lastbil till järnväg och sjöfart.

Enligt miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö ska fysisk planering och samhällsbyggande grundas på program och strategier för bl.a. hur grön- och vattenområden i tätorter och tätorts-nära områden ska bevaras, vårdas och utvecklas för natur-, kulturmiljö- och friluftsändamål. Andelen hårdgjord yta i dessa miljöer ska fortsatt begränsas. Gröna och blå miljöer inklusive tätortsnära friluftsområden är ekologiskt och upplevelsemässigt värdefulla. Översiktsplanen bör redovisa hur förtätningar i tätorter och tätortsnära bebyggelse kan ske med samtidigt bevarande av sådana områden.

Regionförbundet har inlett ett projekt ”Regional fysisk planering” för att komma i gång med arbetet med den regionala fysiska planeringen. Projektet ska pågå under 2013-2015 och förväntas ge ett utvecklat regionalt perspektiv på den fysiska planeringen i länet. Mer information finns på regionförbundets webbplats.

Landskapskonventionen är en Europakonvention som syftar till att förbättra skydd, förvaltning och planering av landskap. Länsstyrelsen har för närvarande inte något specifikt uppdrag vad gäller genomförande av Landskapskonventionen. Konventionens arbete var dock en del av det material som inspirerade till vårt arbete med den nu framtagna landskapsstrategin, även om den inte motsvarar den beskrivning av en landskapsstrategi som konventionen anger. Information om landskapskonventionen finns på riksantikvarieämbetets webbplats. Landskapsstrategin är i huvudsak vägledande vid prioritering av vårt eget arbete och får därigenom även betydelse för andra aktörer. Strategin innehåller fyra prioriteringsgrunder som länsstyrelsen ska verka för.

Landskapsstrategins tre prioriteringsgrunder som rör geografin:

- ny bebyggelse ska i huvudsak tillkomma i befintliga tätorter och detta förstärks i fyra områden
- landskapet ska förvaltas, brukas och utvecklas hållbart
- landskapsutveckling i västra delen av länet ska stärkas

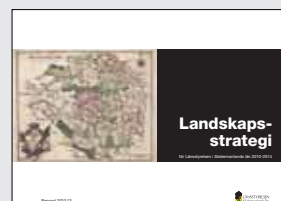

Foto: Ulrika Larsson

Bostadsmarknad och byggande

Målet för den nationella bostadsmarknadspolitiken är långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

Kommunerna ansvarar för att anta riktlinjer för bostadsbyggandet. Planeringen av bostadsbyggandet är en central fråga för översiktsplaneringen och arbetet med riktlinjerna och översiktsplaneringen behöver samordnas. Rapporten ”Riktlinjer för bostadsförsörjning med koppling till rullande översiktsplanering” som finns på Boverkets webbplats kan vara till hjälp i kommunens arbete.

Länsstyrelsen tar varje år fram en regional bostadsmarknadsanalys. Årets rapport ”Byggandet måste öka – om bostadsmarknaden i Södermanland 2013” finns att hämta på Länsstyrelsens webbplats. Bostadsmarknadsanalysen konstaterar att det byggs för lite bostäder i länet, särskilt hyresbostäder och bostäder för ungdomar och nyanlända.

Länsstyrelsen har ett treårigt regeringsuppdrag (2012-2014) att stödja kommunerna i arbetet med att motverka hemlöshet i synnerhet bland barnfamiljer. Målet är att sprida nya metoder och arbetssätt för att motverka vräkningar och utestängning från bostadsmarknaden. Länsstyrelsen ska verka för att kommunerna har aktuella riktlinjer för bostadsförsörjning som omfattar gruppen hemlösa.

Nationellt mål för bostadspolitiken

- Långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

Nationella mål för byggandet

- Långsiktigt hållbara byggnadsverk.
- Effektiva regelverk och andra styrmedel som utifrån ett livscykelperspektiv verkar för effektiv resurs- och energianvändning samt god inomhusmiljö i byggande och förvaltning.
- En väl fungerande konkurrens i bygg- och fastighetssektorn.

Nationella mål för byggande är långsiktigt hållbara byggnadsverk, effektiva regelverk och andra styrmedel som utifrån ett livscykelperspektiv verkar för effektiv resurs- och energianvändning samt god inomhusmiljö i byggande och förvaltning, samt en väl fungerande konkurrens i bygg- och fastighetssektorn. En bostadsberedning, samordnad av Länsstyrelsen, tog 2012 fram en rapport ”28 punkter för en bättre bostadsmarknad”. Arbetet med några av frågorna i rapporten fortsätter tillsammans med kommunerna och andra aktörer. Information om detta kommer att finnas på Länsstyrelsens webbplats.

Kultur, kulturmiljö och arkitektur

Länsstyrelsen har under de senaste åren arbetat med att ta fram ett nytt regionalt kulturmiljöprogram. Kulturmiljöprogrammet kommer att bli tillgängligt via Länsstyrelsens webbplats under 2013.

Programmet består av flera delar:

- Sammanfattande kulturmiljöstrategi
- Samlat program för kulturmiljövården i de olika miljö kvalitetsmålen
- Revidering av riksintressen för kulturmiljövården
- Handlingsprogram för fornvård och kulturlandskapsvård
- Handlingsprogram för kulturmiljöanslaget/byggnadsvård
- Kunskapsunderlag för kyrkoantikvariska frågor
- Kunskapsunderlag för den arkeologiska undersökningsverksamheten

I Naturvårdsverkets senast utvärdering av miljömålen, "Steg på vägen" (2012), anförts att bebyggelsens kulturvärden varken uppmärksammas eller skyddas i tillräckligt hög grad. Plan- och bygglagen utgör det viktigaste verktyget för att arbeta för att uppnå miljömålet, men även kulturminneslagen och miljöbalken berörs.

Länsstyrelsen arbetar för närvarande med projektet Räkna Q, som är en del av det nationella och regionala miljömålsarbetet. Projektet är ett sätt att följa upp miljömålsindikatorn "q-märkt" och följa skyddet av den kulturhistoriska bebyggelsen i landet. Ett preliminärt resultat visar att läget är relativt gott i Sörmland med 3100 objekt som omfattas av skydds- och varsamhetsbestämmelser (Eskilstuna återstår). Dock omfattas endast 695 byggnader av rivningsförbud. Informationen registreras i en geodatabas som kopplas till GIS och kartverktyg. Länsstyrelsen kommer att uppdatera databasen och registrera nya planer. Materialet är preliminärt tillgängligt från hösten 2013 via länsstyrelsernas distributionswebb.

Indikatorer som lyfts fram för miljömålet God bebyggd miljö:

- Antikvarisk kompetens
- Byggnadsminnen
- Planering kulturmiljö
- Q-märkt
- Rivningsförbud

Nationellt mål för politikområdet kulturmiljö

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser,
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Övergripande nationella mål finns också för områdena kultur och arkitektur. Dessa finns att läsa på regeringens webbplats.

Bebyggelse - webbplatser

www.regeringen.se

www.boverket.se

www.lansstyrelsen.se/sodermanland

www.gis.lst.se

www.naturvardsverket.se

www.raa.se

www.region.sormland.se

Demografi

Befolkningsutveckling

Enligt ny befolkningsprognos beräknas Stockholm-Mälardalsregionen öka med cirka 1,4 miljoner invånare fram till år 2050 och med över 350 000 invånare under de tio närmaste åren. Fram till år 2050 beräknas antalet invånare i länet öka med mellan 51 000 – 110 000 jämfört med 2010 års befolkning och till år 2020 pekar prognoserna på att länets befolkning ökar med 15 000 – 20 000 invånare. Hur kommunen kan komma att påverkas bör studeras i översiktsplanen genom alternativa scenarier för befolkningsutvecklingen. Planen bör ha beredskap för olika utvecklingsalternativ.

Folkhälsa

Folkhälsa utgör en del av den sociala dimensionen i begreppet hållbar utveckling. Insatser för att främja och förbättra folkhälsan är av stor betydelse för hållbar utveckling. I Sverige finns 11 av riksdagen beslutade nationella övergripande mål för folkhälsan. Genom en god samhällsplanering finns bra möjligheter att påverka människors livsmiljö och därmed också folkhälsan positivt.

Nationella mål för folkhälsan

- Delaktighet och inflytande i samhället
- Ekonomiska och sociala förutsättningar
- Barn och ungas uppväxtvillkor
- Hälsa i arbetslivet
- Miljöer och produkter
- Hälsofrämjande hälso- och sjukvård
- Skydd mot smittspridning
- Sexualitet och reproduktiv hälsa
- Fysisk aktivitet
- Matvanor och livsmedel
- Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel

Utformningen av den psykosociala och fysiska miljön har stor inverkan på människors möjlighet till fysisk aktivitet. Det kan handla om ökad tillgång till cykel- och gångbanor samt attraktiva bostads- och grönområden. Fysisk aktivitet förebygger ohälsa och får också en allt större roll inom hälso- och sjukvården. Statens folkhälsoinstitut har haft regeringens uppdrag att följa upp den förda folkhälsopolitiken. I Folkhälsopolitisk rapport 2010 konstaterar institutet bl.a. att arbetet inom det strategiska området hälsofrämjande livsmiljöer och levnadsvanor i flera avseende inte lett till några förbättringar under perioden 2004 - 2009. Här finns således en utvecklingspotential.

Aktuell forskning visar att små närliggande grönområdena är mer attraktiva för de boende än stora skogsområden och parker längre bort. Det är också visat att dylika områden har stor betydelse för folkhälsan. Länsstyrelsen menar att samhällsplaneringens möjligheter att bidra i folkhälsoarbetet kan tas till vara i kommunernas översiktsplanarbete.

Översiktsplaneringen bör behandla de delområden av folkhälsomålet som kan påverkas genom den fysiska planeringen, t.ex. social trygghet, trygga och goda uppväxtvillkor, sunda och säkra miljöer, fysisk aktivitet. Täta bebyggelsemiljöer med god tillgång till både service och grönområden främjar fysisk aktivitet och friluftsliv och minskar därigenom riskerna för fetma, diabetes och hjärt- och kärlsjukdomar. Boverkets skrift "Planera för rörelse" kan ge idéer till arbetet.

Jämställdhet

Det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Översiktsplanen är ett bra instrument för att bidra till att de jämställdhetspolitiska målen tillgodoses i den fysiska planeringen. Jämställdhet i fysisk planering innebär att planeringen ska baseras på både kvinnors och mäns behov i samhället och i den fysiska miljön.

I arbetet med översiktsplanen är det viktigt att tänka igenom kvinnors och mäns behov i vardagen och om de skiljer sig åt. Många gånger skiljer sig behoven inte åt mellan kvinnor och män, men i vissa fall finns det rådande strukturer som gör att behoven ser olika ut. Rådande strukturer kan också i vissa fall resultera i att resurser används på ett sådant sätt att inte båda könen behov tillgodoses. Därför är det viktigt att även se över hur resurserna fördelas. Könsuppdelad statistik är ett användbart verktyg för att kunna analysera hur verkligheten ser ut för kvinnor respektive män.

Boverket har mellan åren 2007 -2010 tagit fram ett antal broschyrer och rapporter som belyser olika aspekter av jämställdhet i fysisk planering och som innehåller checklistor, planeringsmetoder och tips:

- Jämna steg – checklista för jämställdhet i fysisk planering
- Jämställdhet på dagordningen – inspiration för att planera tryggt och jämställt
- Vidga vyerna – metoder för att få med trygghet och jämställdhet i planarbetet
- Plats för trygghet – tips och idéer om hur man kan stärka tryggheten i det offentliga rummet
- Trygghetsvandring – en praktisk vägledning
- Trygghetsvandring – tankar på vägen

Samtliga publikationer finns på Boverkets webbplats där det också går att hitta exempel på hur kommuner i landet har integrerat jämställdhet i sitt planarbete.

Övergripande mål för svensk jämställdhetspolitik

Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Målet antogs av riksdagen i maj 2006 och ska genomsyra beslut inom alla politikområden. För att uppnå detta har regeringen fastställt fyra delmål:

1. En jämn fördelning av makt och inflytande.
2. Ekonomisk jämställdhet.
3. En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.
4. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Demografi - webbplatser

www.regeringen.se

www.boverket.se

www.fhi.se

Foto: Ulrika Larsson

Mänskliga rättigheter

I översiktsplanarbetet är det betydelsefullt att ha en bra planprocess. Det är viktigt att det finns en bred representation i den grupp som arbetar fram översiktsplanen. Arbets- eller styrgruppen bör i möjligaste mån ha en sammansättning av både kvinnor och män, av personer i olika åldrar samt personer med olika bakgrund.

Samrådsmöten med allmänheten bör genomföras på så sätt att så många som möjligt kan delta och framföra sina synpunkter. För att nå ut till så många som möjligt bör möten hållas vid tider och på platser som gör att informationen kan inhämtas från människor av båda könen och i olika livssituationer; föräldralediga, heltidsarbetande, pensionärer, ungdomar och så vidare. Interaktivt samråd via webben och andra sociala medier kan vara ett komplement. Det ska också vara möjligt även för dem som inte har svenska som modersmål och för syn och hörselskadade att ta del av tankarna och komma med synpunkter.

Det handlar sedan också om att det fysiska förslaget speglar dessa olika gruppers förutsättningar och behov i den mån det är möjligt.

Integration och diskriminering

Det övergripande målet för integrationspolitiken är: Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.

För såväl dem som är nyanlända som för dem som bor i stadsdelar med brett utanförskap kan de ekonomiska resurserna vara begränsade. I planeringen behöver man ta hänsyn till detta och underlätta för dessa personer att t ex starta egna verksamheter. Ett sätt kunde vara att planera för små eller mycket små affärslokaler. Man bör i sammanhanget komma ihåg att även personer med begränsade resurser är konsumenter. Nyanlända, invandrare och personer i stadsdelar med brett utanförskap kan troligen involveras i delar av planeringsprocessen och bidra med värdefulla synpunkter.

Trångboddhet är ett problem som har vuxit under senare år bland vissa nyanlända. Det finns flera skäl till det, men att en del familjer har återförenats, är mycket stora eller har begränsade ekonomiska resurser är några av skälen. För att mottagande av nyanlända ska bli gott och effektivt bör man planera för att kunna undanröja vissa hinder på bostadsmarknaden och samtidigt verka för möjligheter till bosättning i olika stadsdelar.

En andel av befolkningen saknar bil eller cykel och är hänvisade till kollektivtrafik. Tillgänglighet till arbetsmarknad, service och mötesplatser bör vara god och trygg också för fotgängare. Vid planering och utformning av gångstråk kan man tänka sig att människor från andra kulturer skulle kunna bistå med synpunkter på både sträckningar och estetik. Gångstråk kan t ex utvecklas till affärsstråk.

För barn börjar integrationen ofta i skolan. Samtidigt som det kan vara praktiskt att låta barnen gå i den närmast belägna skolan kan det bidra till ökad segregation i områden med en homogen kulturell befolkning. Såväl skolornas läge som tillgänglighet påverkar.

I staden bör det finnas mötesplatser som fungerar integrerande, d v s där infödda och inflyttade möts på ett naturligt sätt. Förutom kommersiella platser anges ofta bibliotek som självklara samlingsplatser. Även religiösa mötesplatser bör tas i beaktande. De stora folkrörelserna musik och idrott bör ges också ges utrymme geografiskt i bland annat integrerande syfte.

För att nyanlända ska kunna delta i det demokratiska samhället fullt ut krävs kontakt mellan å ena sidan nyanlända och å andra sidan etablerade och redan integrerade kommuninvånare. Alla kontaktskapande åtgärder är av godo och att underlätta för föreningslivet genom att t ex planera lämpliga lokaler kan vara en sådan. Det är också till stor del bristen på lokala nätverk som försvårar etableringen på arbetsmarknaden för inflyttade.

Övergripande mål för integrationspolitiken

Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.

Av särskild betydelse för planeringen är delmålen:

- ett effektivt system för mottagande och introduktion för nyanlända
- en positiv utveckling i stadsdelar med brett utanförskap

Foto: Ulrika Larsson

Nationellt mål för näringspolitiken

- Att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag, för att därigenom bryta utanförskapet.
- De näringspolitiska insatserna ska även bidra till att uppnå målen i EU:s gemensamma strategi för tillväxt och sysselsättning.

Nationellt mål för regional tillväxt

- Utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft

-Leva, växa, verka
Det ska vara enkelt att förverkliga
sina drömmar, ambitioner
och ideér i Sörmland

Vision för Sörmlandsstrategin

Ekonomi

Näringspolitik

Den nationella strategin för regional konkurrenskraft, ”Entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013” ska bidra till att skapa konkurrenskraftigare regioner och individer i Sverige. Strategin utgör Sveriges nationella referensram för sammanhållningspolitiken, som ska genomföras i åtta regionala strukturfondsprogram och ett nationellt strukturfondsprogram med åtta regionala planer. Strategins fyra prioriteringar är:

- Innovation och förnyelse
- Kompetensförsörjning och arbetskraftsutbud
- Tillgänglighet
- Strategiskt övergripande samarbete

Regional tillväxt

Regionförbundet Sörmland ansvarar för tillväxtfrågorna i Södermanlands län och har tagit fram ett regionalt utvecklingsprogram ”Sörmlandsstrategin 2020”. Strategin beskriver en vision för Sörmlands utveckling, fyra prioriterade mål samt strategier för att uppnå målen. Strategin kan hämtas på Regionförbundet Sörmlands webbplats.

Det regionala utvecklingsprogrammet ska fungera som en länk mellan samverkan på olika nivåer. Utvecklingsprogrammet ligger till grund för nationella prioriteringar och användningen av regionala utvecklingsmedel. Utvecklingsprogrammet ska också bidra till arbetet med en hållbar tillväxt. Enligt förordningen (2007:7413) om regionalt tillväxtarbete ska ett utvecklingsprogram både vara ett styrande dokument och en process.

Sörmlandsstrategins prioriterade mål

- I Sörmland finns goda förutsättningar för unga och vuxna att utbilda sig och arbeta. Arbetsgivare har goda möjligheter att rekrytera rätt kompetens.
- Sörmland har starka samband med omvärlden.
- Sörmland har ett konkurrenskraftigt näringsliv.
- Sörmland har hållbara och attraktiva livsmiljöer.

REGIONFÖRBUNDET
SÖRMLAND

Areella näringar, landsbygd och livsmedel

2014 startar nya landsbygdsprogrammet, med stöd till lantbruk och landsbygd. Det nya programmet kommer att vara mer målstyrt än det nu gällande. De tre övergripande målen för den nya landsbygdspolitiken är förbättrad konkurrenskraft inom jordbruket, hållbar förvaltning av naturresurser och balanserad territoriell utveckling. Arbetet med att ta fram en regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet pågår på Länsstyrelsen. Där ska det framgå vad som ska prioriteras i länet under programperioden.

Länsstyrelsen verkar för en levande landsbygd. Landsbygden är en resurs i den kommunala planeringen, och stad och landsbygd är beroende av varandra för en hållbar utveckling. Exempel på utbytet mellan stad och landsbygd är livsmedelsproduktion, energiproduktion, turism, rekreation och avfall. Ansvaret för att bevara biologisk mångfald är också gemensamt för både landsbygd och tätorter. En välmående stad är beroende av en välmående landsbygd och vice versa.

Viktiga frågor i den kommunala planeringen för goda levnads- och tillväxtförutsättningar på landsbygden är god tillgång till kommersiell och offentlig service och att underlätta för företagande på landsbygden. Viktig offentlig service är till exempel skola och omsorg. En nyckelfråga för landsbygdsutvecklingen är bredbandsutbyggnad, som kan vara avgörande för etablering både av boende och företagare på landsbygden. Även infrastruktur i form av vägnät och kollektivtrafik är viktigt för en levande landsbygd, liksom goda samverkansnoder som i förlängningen leder till en positiv byutveckling. Exempel på samverkansnoder kan vara bygdegårdar och idrottsanläggningar. Länsstyrelsen efterfrågar strategiska ställningstaganden kring landsbygdsutveckling i kommunernas översiktsplaner, i samma anda som regeringens landsbygdssäkrar alla beslut. Många av åtgärderna och de förväntade effekterna i landsbygdsprogrammet sammanfaller också med mål i PBL.

Länsstyrelsen tog 2009 fram ett regionalt serviceprogram för länet för perioden 2010-2013, med uppgift att stödja och stimulera arbetet med att främja tillgången till kommersiell och offentlig service. Tre typer insatser prioriteras i programmet: Mötesplatser, nya lösningar och lokala initiativ.

Resursanvändning

Länsstyrelsen tog 2006 fram ett underlag för materialförsörjningsplanering bland annat med syfte att utgöra underlag för den kommunala översiktsplaneringen. Rapporten "Underlag för materialförsörjningsplanering i Södermanlands län" har rapportnr 2006:6 och finns tillgänglig på länsstyrelsens webbplats.

Energi

Se nedan under rubriken Klimat och energifrågor.

Övergripande mål för den nya landsbygdspolitiken

- förbättrad konkurrenskraft inom jordbruket
- hållbar förvaltning av naturresurser
- balanserad territoriell utveckling

Foto: Hans Sandberg

Foto: Monika Gustafsson

Natur och miljö

Miljö

Miljömålen syftar till att uppnå ett långsiktigt hållbart samhälle. Våren 2012 beslutade regeringen om preciseringar och etappmål för de 16 miljö kvalitetsmålen. Översiktsplaneringen är ett viktigt instrument för att nå miljömålen. Planeringen för en god bebyggd miljö bör genomsyra översiktsplanen, men övriga femton miljö kvalitetsmål bör också finnas med som grund. Boverkets rapport ”Miljö kvalitetsmålen i kommunernas översiktsplanering” ger en bra vägledning i hur miljö kvalitetsmålen kan integreras i översiktsplaneprocessen och användas som utgångspunkt för ställningstaganden i översiktsplanen.

Det är viktigt att den fysiska planeringen strävar efter att skapa goda möjligheter till en hållbar livsstil. Text bör målsättningen vara att minska bilberoendet, få människor att gå och cykla i större utsträckning och planera för goda kollektiva transportmöjligheter.

I regeringens senaste proposition om miljömål finns kommunernas roll i miljömålssystemet preciserad. Där uttrycks att kommunerna har stort ansvar för att miljö kvalitetsmålen nås. Kommunerna ska i den fysiska planeringen visa hur hänsyn tas och översiktsplanen samordnas med till exempel regionala miljö- och klimatstrategier, länsplaner för transportinfrastruktur och miljö kvalitetsmålen. Länsstyrelsens årliga bedömning av möjligheten att nå miljö kvalitetsmålen i länet är ett viktigt underlag. Rapporten finns på Länsstyrelsens webbplats under Miljö och klimat – Miljömål.

Klimat- och energifrågor

Länsstyrelsen har tagit fram en klimat- och energistrategi för länet. Till strategin finns ett åtgärdsprogram som identifierar åtgärder och åtgärdsområden. Målsättningen för klimat- och energiarbetet är en vision för Södermanlands län till 2050. På kortare sikt (2020) gäller de nationella miljö kvalitetsmålen samt övriga nationella mål på klimat- och energiområdet. Södermanland har inte tagit fram egna regionala mål, utan valt att skapa en struktur för åtgärdsarbetet genom insatsområdena. I klimat- och energistrategin finns beskrivningar av potentialer för energieffektivisering och förnybar energi.

Vision för klimat- och energiarbetet i Södermanlands län till 2050:

2050 bidrar inte Södermanlands län med några nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. Vi är oberoende av fossila bränslen och energianvändningen är effektiv och i huvudsak baserad på förnyelsebara energikällor.

Riksdagen har satt upp mål för att Sveriges energisystem ska ställas om så att det bli mer hållbart. För vindkraftens del har riksdagen beslutat om en planeringsram på sammanlagt 30 terawattimmar vindkraft, varav 20 terawattimmar på land och 10 till havs. Syftet med planeringsramen är att synliggöra vindkraftintresset i den fysiska planeringen och ramen anger således de nationella anspråk som vindintresset har på tillgång till mark- och vattenområden. Planeringsramen har inte regionaliserats.

Länsstyrelsen har tagit fram en vindkraftspolicy. Syftet med policyn är att redovisa vår syn på etablering av anläggningar för vindkraft. Den är tänkt att vara en vägledning för kommuner och andra intressenter och ska även underlätta samverkan i länet och med angränsade län. Vindkraftspolicyn finns på Länsstyrelsens webbplats.

Åtgärdsprogram Norra Östersjöns vattendistrikt 2009-2015

För de vatten som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå god status behöver åtgärder vidtas för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna uppnås. I december 2009 beslutade vattenmyndigheten om åtgärdsprogram för vattendistriktet. Programmet redovisar de åtgärder som kommuner och myndigheter behöver vidta om miljö kvalitetsnormerna ska uppnås.

Enligt vattenförvaltningsförordningen ska åtgärderna vara vidtagna senast 2012. Åtgärdsprogrammet ställer krav på att myndigheter och kommuner återskärar till vattenmyndigheten hur arbetet med åtgärderna genomförs. Genom att åtgärderna följs upp med jämna intervall kan vattenmyndigheten löpande utvärdera effekten och ta ställning till om det behövs ytterligare åtgärder. Under 2013 tas det fram en ny statusklassning som kommer ligga till grund för det nya åtgärdsprogrammet som kommer att beslutas i slutet av 2015.

Strategi för formellt skydd av skog

Länsstyrelsen i Södermanlands län och Skogsstyrelsen har tagit fram en strategi för formellt skydd av skog i länet, ”Rapport 2006:7”, som finns att hämta på Länsstyrelsens webbplats.

Länsstyrelser, kommuner och skogsstyrelsedistrikt kring Hjälmaren har 2013 beslutat om en gemensam strategi ”Hjälmarelandskapets lövskogar”. Syftet är att genom ökat samarbete och särskilda insatser verka för att behålla det unika lövlandskapet runt sjön.

Natur och miljö - webbplatser

www.riksdagen.se

www.regeringen.se

www.boverket.se

www.lansstyrelsen.se/sodermanland

www.vattenmyndigheterna.se

www.skogsstyrelsen.se

Övergripande mål för svensk transportpolitik

- Att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgare och näringsliv i hela landet.

Infrastruktur - webbplatser

www.regeringen.se

www.region.sormland.se

www.lansstyrelsen.se/sodermanland

www.trafikverket.se

Infrastruktur

Transporter

Det övergripande målet för transportpolitiken är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Under det övergripande målet har regeringen satt upp ett funktionsmål som rör tillgänglighet, samt ett hänsynsmål som rör säkerhet, hälsa och miljö.

De övergripande transportpolitiska målen har regionaliserats i länets plan för transportinfrastrukturen 2010-2021. Regionförbundet Sörmland ansvarar för detta arbete. Regional plan för transportinfrastruktur i Sörmland 2014-2025 har varit ute på remiss hösten 2013. De har tidigare tagit fram en kollektivtrafikvision med målsättning om högre kollektivtrafikandelar i resandet. Visionen innebär att hälften av arbetspendlingsresorna bortom 2020 i de största stråken i länet ska ske med kollektivtrafik – tåg eller buss.

Ostlänken

Trafikverket planerar för en ny dubbelspårig järnväg från Järna till Linköping via Vagnhärad, Nyköping/Skavsta och Norrköping. Järnvägsutredningen för Ostlänken är klar och arbetet med järnvägsplaner pågår. Målet är byggstart 2017 och färdig järnväg 2028.

Bredband

Regeringen presenterade 2009 en bredbandsstrategi för Sverige och 2011 en digital agenda där målet är att 90% av hushållen och företagen bör ha tillgång till 100 Mbit/s år 2020. Någon regional digital agenda har inte tagits fram.

Regional transportplan för Södermanland 2010-2021 - Regionala mål

- Öka tillgängligheten för person- och godstransporter i västra Sörmland genom satsningar på riksväg 55.
- Utveckling och effektivisering av kollektivtrafiken med kollektivtrafikvisionen som grund.
- Sträva efter att kommuner i länet ska ha möjligheter att utveckla transportsystemet och få ett positivt utfall av planen.
- Ökad trafiksäkerhet för alla människor och godstransporter i regionen.
- Ökad satsning på gång- och cykelåtgärder och utveckla turistcykelstråken.
- Satsa på sidoområdesåtgärder för att bibehålla eller höja hastigheten på det regionala vägnätet.

4

PLANERINGSUNDERLAG

Översiktsplanen ska redovisa kommunens syn på pågående och framtida mark- och vattenanvändning i kommunen. Översiktsplanen är också ett viktigt dokument för att visa vilka värden och intressen som finns på en plats. Underlag som inte redovisas riskerar att inte alls komma med i de framtida överväganden som görs i olika myndighetsbeslut. Därför är själva kartredovisningen viktig. I nästa steg kan läsaren gå vidare till andra källor och underlagsmaterial för att hitta fakta bakom kartans beteckningar.

Underlagsmaterial

Länsstyrelsen och andra statliga myndigheter rättar och kompletterar sitt underlagsmaterial kontinuerligt och nya underlag bör därför införskaffas av kommunen inför varje aktualitetsförklaring.

- På länsstyrelsens webbplats finns våra rapporter i PDF-format och här finns också värdebeskrivningar för länets riksintressen avseende kulturmiljö, naturvård och friluftsliv.
- PBL kunskapsbanken finns på Boverkets webbplats och är ett verktyg för alla som använder plan- och bygglagen.
- Klimatanpassningsportalen är ett stöd för arbetet med att anpassa samhället till klimätförändringar. Portalen är ett samarbete mellan fjorton myndigheter, och drivs av Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI.
- På miljömålsportalen finns information om Sveriges miljömål och arbetet för att nå dem. Miljömål.se visar hur den svenska miljön mår och hur arbetet för att nå miljömålen går. Arbetet görs gemensamt av olika aktörer i samhället.
- Vindbrukskollen är en webbaserad databas där samtliga vindkraftverk, både befintliga och planerade, presenteras. Utöver det visas områden och infrastruktur som är relevanta i utbyggnaden av vindkraft. Vindkraftsprojektörer och handläggande myndigheter registrerar löpande information om respektive vindkraftsprojekt och på så sätt hålls databasen uppdaterad.
- VISS (VattenInformationSystem Sverige) är en databas med alla Sveriges större sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten.
- Artportalen är en webbplats för den som vill söka efter och rapportera fynd av djur, växter och svampar i Sverige. Artportalen är ett viktigt verktyg i svensk naturvård baserad på folkets observationer ute i naturen.

- I jordbruksverkets databas TUVa finns resultatet av ängs- och betesmarksinventeringen. Här kan man se var markerna finns och vilka speciella naturvärden och kulturlämningar som finns där.
- Trädportalen är en samlingsplats för uppgifter om skyddsvärda träd. Portalen är utvecklad och drivs av ArtDatabanken. Ambitionen är att portalen ska innehålla data från större inventeringar som genomförts.

GIS - material

Länsstyrelsen ser gärna att översiktsplanerna utarbetas digitalt och i Pilot-GISstandard, vilket möjliggör och underlättar för länsstyrelsen att göra länsäckande analyser och länsöverblickar som också kommunerna i sitt mellankommunala planeringsarbete kan ha nytta av. Ta kontakt med länsstyrelsens GIS-samordnare för mer detaljer.

Geodataportalen

På Geodataportalen kan man hitta och få tillgång till geodata från de olika parterna som är med i geodatasamverkan.

Länsstyrelsen

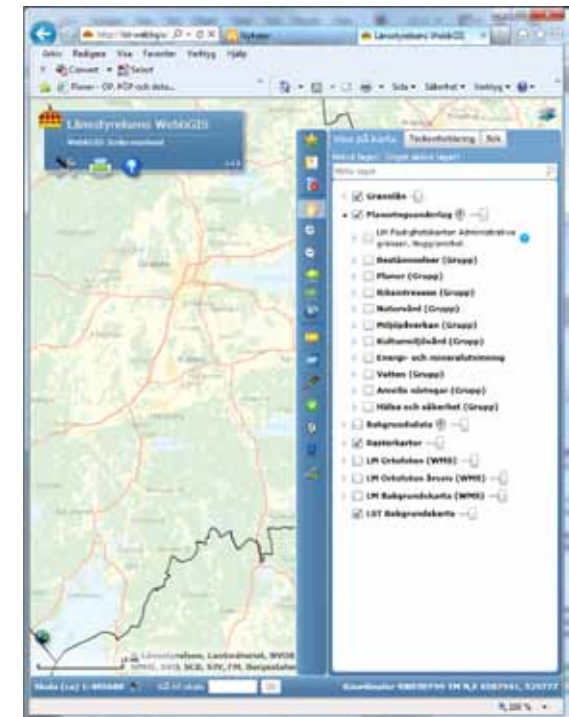
Länsstyrelsens webbGIS är ett verktyg för att titta på kartor och söka information. Man kan även använda det för att publicera kartor och göra enklare GIS-analyser. GIS-data som producerats på länsstyrelsen finns att ladda ner från länsstyrelsernas gemensamma distributionswebb.

Jordbruksverket

Det finns i dagsläget inte några detaljerade underlag över brukningsvärdet hos länets jordbruksmark. Jordbruksblock/blockdatabasen är jordbruksverkets årligen uppdaterade databas över stödansökt jordbruksmark i Sverige. Ett block är ett stycke åker, betesmark eller ängsmark som kan brukas som en enhet. Blocken skiljs genom t ex permanenta landskapselement som vägar, öppna diken eller stenmurar. På Jordbruksverkets webbplats kan man länsvis ladda hem aktuella kartskikt/shapefiler.

Trafikverket

På Trafikverkets webbplats finns kartmaterial som visar riksintressena för trafikslagets anläggningar. Här kan man ladda hem aktuella kartskikt/shapefiler.

WebbGIS:

<http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/Sodermanland/sodermanlandskartan/>

Distributionswebb:

<http://gis.lst.se/lstgis>

Rapporter, allmänna råd och vägledningar

Övergripande

- Landskapskonventionen,
www.raa.se
- Sammanställning av nationella mål, planer och program av betydelse för fysisk samhällsplanering
Delrapportering av regeringsuppdrag
Boverket, 2011
- Sörmlandsstrategin 2020
Regionförbundet Sörmland, 2012
- Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2010
Rapport 2010:5
Regionplanekontoret, Stockholms läns landsting
- Länsstyrelsens landskapsstrategi
Rapport 2010:13
Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2011
- Plan- och bygglagen i praktiken 2012
Rapport 2013:16
Boverket, 2013
- Regionalt serviceprogram 2010-2013
Rapport 2009:15
Länsstyrelsen i Södermanlands län
- Landsbygdsutveckling i översiktsplaneringen.
Slutrapport för pilotprojekt 5,
Länsstyrelserna

Hälsa och säkerhet

- Riskbild Södermanland
Rapport 2012:6
Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2012
- Översvämningsrisker i fysisk planering
Rekommendationer för markanvändning vid nybebyggelse.
Länsstyrelserna, 2006
- Planera för bättre vatten.
Rapport 2012:40
Länsstyrelsen i Västra Götalands län.
- Regionalt program förorenade områden 2012-2015
Program
Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2011
- Buller i planeringen
Allmänna råd 2008:1
Boverket, 2008
- Trafikbuller i nybyggda bostäder
Rapport 2011:10
Boverket, 2011
- Planera för rörelse! - en vägledning om byggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen
Vägledning
Boverket, 2013

Strandskydd

- Landsbygdsutveckling i strandnära lägen vid Mälaren, ett gemensamt förhållningssätt för länsstyrelserna runt Mälaren.
Länsstyrelserna 2010.
- Mälaren med öar och strandområden,
Beskrivning av de samlade natur- och kulturvärdena.
Länsstyrelsen i Södermanlands län, Philipsson O. 2002
- Strandskydd- en vägledning för planering och prövning
Handbok 2009:4
Naturvårdsverket, 2009

Natur

- Biotopskyddsområden
Handbok 2012:1
Naturvårdsverket, 2012
- Östergötlands eklandskap i den fysiska planeringen
Vägledning 2010:16
Länsstyrelsen i Östergötlands län.
- Strategi för formellt skydd av skog.
Rapport 2006:7.
Länsstyrelsen i Södermanlands län och Skogsstyrelsen
- Underlag för materialförsörjningsplanering i Södermanland.
Rapport 2006:6
Länsstyrelsen i Södermanlands län

Kultur

- Hållbar stadsutveckling
Slutrapport av regeringsuppdrag
Boverket, Raä; Formas mfl,
- Att fånga platsens själ
Handbok i cultural planning
Sveriges Kommuner och Landsting, 2011
- Kulturmiljöanalys
Vägledning för användning av DIVE
Riksantikvarieämbetet
- Medborgardialog
Metodbeskrivning
Riksantikvarieämbetet, 2009
- Kulturmiljön som resurs
Rapport hur kulturmiljöaspekterna på ett ändamålsenligt sätt kan behandlas i miljöbedömningar och MKB
Riksantikvarieämbetet, 2007
- Kulturmiljön som resurs i kommunal utveckling och planering
Rapport 2008:18
Riksantikvarieämbetet, 2008
- Föreskrifter för kyrkliga kulturminnen.
KRFS 2:2012
Kulturrådets författningssamling

Jordbruk

- Landsbygdsutveckling i översiktsplaneringen
Slutrapport för pilotprojekt 5
Länsstyrelserna

Vatten

- Åtgärdsprogram för Norra Östersjöns vattendistrikt 2009-2015
Program
Vattenmyndigheten norra Östersjön, 2009
- Miljökvalitetsnormer för vatten - en vägledning för fysisk planering i Stockholms län
Vägledning
Länsstyrelsen i Stockholms län, 2011
- Vattenplaneringens informationsförsörjning - om samordningen mellan vattenförvaltningen och PBL och behoven av planeringsunderlag
Vägledning
Länsstyrelserna i Jönköping, Värmland och Östergötland, 2011

Miljö

- När vi miljömålen?
Rapport 2013:1
Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2013
- Handbok med allmänna råd om miljöbedömning av planer och program
Handbok 2009:1
Naturvårdsverket, 2009
- Miljökvalitetsmålen i kommunernas översiktsplanering
Rapport 2012:23
Boverket, 2013
- Miljöbedömningar för planer enligt plan- och bygglagen
Vägledning
Boverket, 2006

Energi- och klimat

- Klimat- och energistrategi för Södermanlands län
Rapport 2012:1
Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2012
- Minskade utsläpp av växthusgaser från bebyggelse
Checklista för kommunal planering
Länsstyrelsen i Östergötland 2010.
- Fyra stora steg och tjugo små steg – Idéskrift om fysisk planering
Rapport 2011:53
Energimyndigheten, 2012
- Samlat planeringsunderlag – Energieffektivisering och begränsad klimatpåverkan
Rapport 2012:152
Trafikverket, 2012
- Länsstyrelsens vindkraftpolicy
Policy, dnr 421-918-2011
Länsstyrelsen i Södermanlands län

Klimatanpassning

- Klimatanpassning i fysisk planering – Vägledning från länsstyrelserna
Länsstyrelserna, 2012
- Mälaren om 100 år- förstudie om dricksvattentäckten Mälaren i framtiden
Rapport 2011:12
Länsstyrelserna, 2011
- Mälarens och Saltsjöns framtid i ett brett perspektiv - dricksvatten, bebyggelse, ekosystem
Rapport 2013:11
Länsstyrelserna, 2013

- Riskbild Södermanland
Rapport 2012:6
Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2012

Infrastruktur

- Riksintresset Oxelösunds hamn.
Rapport 2007:1
Länsstyrelsen i Södermanlands län
- Regional plan för infrastruktur i Sörmland 2014-2025.
Regionförbundet Sörmland

Jämställdhet

- Jämna steg
Checklista för jämställdhet i fysisk planering
Boverket, 2007
- Jämställdhet på dagordningen -planera för ett tryggt och jämställt samhälle
Boverket, 2010
- Vidga vyerna
Metoder för att få med trygghet och jämställdhet i planarbetet
Boverket, 2010
- Plats för trygghet - Inspiration för stadsutveckling
Boverket, 2010
- Trygghetsvandring- en vägledning
Vägledning
Boverket, 2010
- Trygghetsvandring – tankar på vägen
Boverket, 2010

Länkar

www.artportalen.se
www.boverket.se
www.energimyndigheten.se
www.fhi.se
www.geodata.se
www.gis.lst.se
www.havochvatten.se
www.jordbruksverket.se
www.kulturradet.se
www.lansstyrelsen.se/sodermanland
www.miljomal.se
www.miljosamverkansverige.se
www.naturvardsverket.se
www.raa.se
www.region.sormland.se
www.riksdagen.se
www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/lagar/svenskforfattningssamling
www.sgu.se
www.skl.se
www.slu.se
www.skogsstyrelsen.se
www.smhi.se/klimatanpassningsportalen
www.swedgeo.se
www.tillvaxtverket.se
www.trafikverket.se
www.vattenmyndigheterna.se
www.vindlov.se
www.viss.lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

www.lansstyrelsen.se/sodermanland